

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Hemlöshetens paradoxer i Helsingborg

- Där den offentliga och ideella sektorn möts

Lars Sjödin

Kandidatuppsats

SOPA63 - VT 2015

Handledare: Stig Linde

Examinator: Johan Cronehed

Abstract

Author: Lars Sjödin

Title: *Homelessness paradoxes in Helsingborg - Where the public and non-profit sector meet.*

Supervisor: Stig Linde

Keywords: Homelessness, Helsingborg, Welfare, Public sector, Non-profit, Conflicts.

Homelessness is a problem that has received a lot attention in Helsingborg in the past years. In part this is due to a conflict between the city and a non-profit organization, a conflict that has been frequently covered by the local media. The conflict concerns the City of Helsingborg's decision to quit funding the organization's housing facility for homeless individuals. The decision was also made to demolish their housing facility.

This study has explored perceptions held by key individuals within the public- and the non-profit sectors, related to homelessness in Helsingborg. The aim of the study was to distinguish the differences of opinion and conflict lines among the participants of the study, in order to help us understand welfare policy changes from a societal perspective.

The Swedish welfare system has undergone major changes since the 1990's, as the result from policies, deregulation and marketization, drawn from a liberal tradition of thought. These changes has opened up new markets in the field of welfare service and the amount of private companies and non-profit organizations in this sector has increased rapidly. In this study I have analyzed some of these structural changes in perspective of the participants in my study. I have used some sociological concepts of Bourdieu as my theoretical point of departure, alongside Esping-Andersen's concepts of welfare regimes.

The study is based on six qualitative semi-structured interviews with key people from different organizations. Three of them each represented a non-profit organization, the other three are representatives of the public sector. Two of them are politicians at the Social Welfare Board and City Council and one of them is a representative from the Social Services Supported Housing Department in City of Helsingborg.

The result identify what subjects the study participants agree on and what conflicts there are. The analysis suggests that the City of Helsingborg obtains an undisputed power position and exercise the greatest influence over conditions that relate to the field of homelessness in Helsingborg. The cutting funds results in a protected, preserved and legitimized power position. Non-profit organizations seem to be forced to be dependent on either the market or the state, which makes them required to remain loyal to the hand that feeds them.

Förord

Intresset för fattigdom, tiggeri och hemlöshet har varit mig till hands sedan långt innan jag började studera till socionom. Med ett socialpolitiska perspektiv har jag betraktat dessa sociala problem, men har sällan haft tillräckligt med utrymme för att få utlopp att undersöka dessa frågor på djupet. Genom den här kandidatuppsatsen fick jag äntligen möjligheten att förkovra mig i ämnet. Uppsatsen blev snabbt väldigt viktigt för mig och den betyder mycket som ett avtryck i ett livsavgörande val att utbilda mig till socionom. Mina hemliga forskardrömmar har också under den här perioden lämnat fantasin och gjort sig till känna i uppsatsverklighetens yttersta allvar och hemsökt mig med en okuvad prestationsångest. Luftsloppet har satt mig på ett tuffare mentalt prov än på årtal.

Sentimentalt känner jag också stolthet över vad jag åstadkommit trots den brokiga vägen och det struliga förflutna. Resan som för mig började i ett melankoliskt Sundsvall, upp till kylans Luleå som lärde mig allt om att bita ihop och överleva genom självdisciplin, fortsatte sedan till ett framgångsrikt Oslo, som trots detta ändå var fullt av tiggeri och social misär. Vidare till en annan verklighet genom ett äventyr på resande fot bland människor med helt andra medborgliga förutsättningar än vad jag råkade födas med. Till socialhögskolan på Lunds universitet, där alla helt plötsligt tänkte på sådant som jag också tänkte på och på riktigt förstod vad jag pratade om. Från välfärdsstaten Sverige tog jag mig sedan till en praktiktermin på den ideella organisationen LA Family Housing i USA. Där mötte jag hemlöshetens ansikte på riktigt i mitt dagliga arbete och fick uppleva kontrasternas land. Med den bakgrunden har jag nu på hemmaplan utforskat hemlöshetens paradoxer i Helsingborg. Uppsatsarbetets djupdykningar har dock stundtals i avgrundens motgångar varit så omskakande att jag ibland tvivlat på om jag någonsin skulle komma upp igen med mitt välmående i bibehåll. Men nu ser jag solen tydligt och klart!

Jag vill rikta stor tacksamhet till mina närmast sörjande som har avlöst varandra i att hålla min hand under processen: Kristin, vars kritvita omtanke alltid lyser upp min tillvaro och får allt annat i världen att framstå som grådaskigt mörker i jämförelse. Mina ovärderliga bläckbröder Ivar och Etko som år efter år funnits vid min sida. Frida och Emma, mina skånska vänner som jag alltid har kunnat prata ut hos. Jag vill också tacka deltagarna i studien! Slutligen vill jag även rikta ett tack till min handledare Stig Linde som stått ut mina neurotiska tendenser och gränslösa ambitioner.

Innehållsförteckning

ABSTRACT	2
FÖRORD	3
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	4
FIGURER	5
1. PROBLEMFÖRMULERING	6
1.1 SYFTE	9
1.2 FRÅGESTÄLLNINGAR	9
1.3 BEGREPPSANVÄNDNING	10
1.3.1 IDEELL SEKTOR	10
2. KUNSKAPSLÄGET	11
2.1 KUNSKAPSKÄLLOR	11
2.2 VÄLFÄRDSFÖRÄNDRINGAR OCH NYA VILLKOR I DET SVENSKA SAMHÄLLET	12
2.2.1 Individuellt ansvar och marknadslösningar	13
2.2.2 Från välfärdsstat till välfärdssamhälle och välfärdspluralism	14
2.3 IDEELLA ORGANISATIONERS ENGAGEMANG FÖR HEMLÖSHET	15
2.3.1 Ur ett historiskt perspektiv	15
2.3.2 Nutida situation	16
2.3.3 Ideella organisationer som röst eller service?	16
2.3.4 Samverkan eller konkurrens? Konflikt eller samförstånd?	18
3. TEORI	20
3.1 BOURDIEUS BEGREPPSAPPARAT	21
3.1.1 Fält	21
3.1.2 Doxa	22
3.1.3 Kapitalformer	23
3.2 ESPING-ANDERSENS TRE VÄLFÄRDSREGIMER	23
3.2.1 De-kommodifiering	24
3.2.2 Tre välfärdsregimer	25
4. METOD OCH METODOLOGISKA ÖVERVÄGANDEN	25
4.1 VAL AV METOD	25
4.2 URVAL	26
4.3 METODENS FÖRTJÄNSTER OCH BEGRÄNSNINGAR	28
4.4 METODENS TILLFÖRLITLIGHET	29
4.5 SYSTEMATISERANDE AV DATA	30
4.6 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	32
5. RESULTAT OCH ANALYS	33
5.1 FÄLTET OCH AKTÖRERNA	33

5.2 SAMFÖRSTÅNDET	36
5.2.1 Förändringar som påverkar fältet	37
5.2.2 Förklaringarna till hemlösheten	39
5.3 KONFLIKTERNA	42
5.3.1 Den offentliga makten - det är kommunen som bestämmer.....	42
5.3.2 Ansvaret	45
5.3.3 Den huvudsakliga konflikten inom fältet - boendefrågan.....	48
5.3.4 Ideella härbärgen, kommunens boenden och Bostad först	49
6. AVSLUTANDE DISKUSSION.....	54
6.1 RESULTATDISKUSSION PÅ SEKTORSNIVÅ	54
REFERENSER	57
BILAGA 1: INTERVJUGUIDE	63
INTERVJUFRÅGOR:.....	63

Figurer

FIGUR 1: VÄLFÄRDSREGIMERNA.....	25
FIGUR 2: ORGANISATIONERNAS KARAKTÄR.....	35
FIGUR 3: BESKRIVNING AV FÄLTET OCH AKTÖRERNAS POSITIONER DÄRI.....	35

1. Problemformulering

Genom alla tider har sociala problem varit föremål för värdekonflikter, inte sällan har dessa konflikter handlat om hur de sociala problemen bör lösas eller vad som orsakar dem. Historiskt har exempelvis välgörenhetsföreningar beskrivit problemen i ett individperspektiv, medan den socialdemokratiska arbetarrörelsen i Sverige har betonat ett strukturinriktat dito. Hemlösheten är ett typexempel på där denna konflikt fortfarande är mycket aktuell (Meeuwisse & Swärd 2002, s. 32-33).

Hemlöshet kan ses som den yttersta formen av social utslagenhet och att leva i hemlöshet kan måhända också vara den lägsta möjliga levnadsstandarden i det svenska samhället. Hemlösa kan beskrivas som den mest utsatta gruppen i samhället (Swärd 2008, s.177). Kanske är det även ett av de allra främsta sociala problemen, avseende den ökade utsattheten inför annan social problematik som missbruk, ohälsa, kriminalitet, prostitution etc. Hemlöshet kan också ses som ett tydligt och symboliskt uttryck för fattigdom. Swärd (2008, s.11) menar att det är anmärkningsvärt att hemlöshet beskrivits som något accepterat och som ett naturligt problem som vi får leva med och hantera så gott det går. Relevansen för att åtgärda hemlöshetens problematik är dock väldigt hög till följd av att det förorsakar både omfattande mänskligt lidande och stora kostnader för samhället (Socialstyrelsen 2010, s.49).

I samband med det ökade tiggeriet i Sverige under de senaste åren har hemlösheten fått ett ökat utrymme och blivit en mycket aktuell fråga, trots att hemlöshetsproblematiken har en något begränsad omfattning kan det säga mycket om samhället i stort. Som symbolfråga och som välfärdsjäkmätare går det att förstå ett samhälle genom att undersöka de mest utsattas levnadsförhållanden. Hemlöshetens karaktär kan därför användas som exempel för att förstå ett samhälle, men det kan även säga något om mänskliga relationer (Swärd 2008, s.8, 13-14; Swärd 2003, s.167).

Hemlöshetsfrågan är en mycket lokal angelägenhet i Helsingborg. Bostad först är en ny metod i Sverige, Helsingborg och Stockholm var de två första kommunerna som kom igång med den nya metoden och de preliminära resultaten verkar lovande (Helsingborgs stad 2015; Knutagård & Kristiansen 2013, s.106-107). Lunds universitet är verksamma i staden genom Campus Helsingborg och även universitetet förespråkar Bostad först och skriver att metoden är deras lösning på hemlöshetsfrågan, medan natthärbärgen och olika korttidsboenden är en del av en boendehierarki som snarare stjälper än hjälper den bostadslöse (Lunds universitet 2015). Knutagård skriver (2009, s.144) att det är skillnad mellan att se bostaden som ett mål eller medel, han syftar på att med den traditionella trappstegsmodellen blir bostaden ett medel för att öva klienterna att bo, medan att se bostaden som ett mål i sig är något som återfinns i modellen Bostad först. Denna typ bygger på att bostadssituationen måste ordnas först för att andra sociala problem skall kunna behandlas och åtgärdas (Knutagård 2009, s.144).

Hemlösheten har även fått stor uppmärksamhet i Helsingborg i samband med konflikten mellan Helsingborgs Stad och det ideellt drivna Hemlösas hus. Kommunens beslut om att upphöra med bidragen till Hemlösas Hus boendeverksamhet har skapat en medial debatt, protestaktioner, ockupationer och därmed verkligen satt de hemlösas situation i fokus. (Lokaltidningen Helsingborg 2014; 2015; Helsingborgs Dagblad 2014; 2015).

I tidskriften Faktum skriver Per Ohlsson (2014) i artikeln ”Hus i helvete” att meningarna om Hemlösas hus går isär och rör upp känslor, vilket bland annat har syns särskilt tydligt på olika debattforum. När Hemlösas hus ockuperades som motståndspromot mot kommunens beslut skriver han om slutkörda volontärer och att det var dem ideella krafterna som fick ta smällarna. Ockupationen gestaltas följande:

Grinden är barrikaderad och sovbarackernas fönster och dörrar igenspikade. På taket vankar maskerade figurer omkring och spanar. De första kvällarna dök polisen upp, de rörde sig utanför avspärningarna och förhörde frivilligarbetarna som lämnade byggnaden vid stängningsdags. (Ohlsson 2014).

Lundström & Svedberg (1999, s.108 f.) skriver att det i den svenska diskussionen har funnits en föreställning om att en betydande del av den ideella sektorn och i synnerhet den med social inriktning representerade något förlegat och som inte hör hemma i den moderna samhällsbilden. Dessa föreställningar kopplas till statens uppbyggnad och utveckling av ett välfärdssystem. Den socialt inriktade frivilligheten förklarades som paternalistisk och filantropisk, där de flesta frivilliginnsatser istället skulle ersättas med professionella insatser (Lundström & Svedberg 1999, s.108 f.). Det kan uppfattas som en polarisering mellan välfärd och välgörenhet, ideellt och offentligt. Tiggeri, som ibland har ett samband med hemlöshet, har historiskt varit ett naturligt inslag av välgörenhet i samhällsbilden. Det är dock många som anser att ingen ska behöva tigga i dagens välfärdssamhälle (Meeuwisse & Swärd 2002, s. 31). Hemlöshet har sedan efterkrigstiden förknippats med det gamla fattigsamhället och inte med den moderna välfärden (Magnusson, Meeuwisse & Swärd 2003, s.4-5).

Å andra sidan har de ideella organisationerna fått ta ett större ansvar för de hemlösa (Magnusson, Meeuwisse & Swärd 2003, s.4-5). Sedan 90-talet går det att skönja en ny utvecklingstrend i samhället, genom att ideella organisationer blivit växande aktörer som producenter av välfärdstjänster på det sociala området (Lundström & Svedberg 1999, s.109; Nordfeldt 2000, s.151, 158f, 164f.). Förändringen bekräftas också av Forum - Idéburna Organisationer Med Social Inriktning (Prentell 2014, s.96-97) som förklarar att svensk politik allt mer fokuserat på ideella organisationer som utövare av välfärdstjänster de senaste åren. Även forskarvärlden (Johansson, Kassman & Scaramuzzino 2011, s.9-10) menar att svensk välfärd historiskt har försetts av offentlig förvaltning, medan privata företag och ideella aktörer har haft en liten roll som utförare av välfärdstjänster. Staten har numera också erkänt den ideella sektorns viktiga roll, genom att i regeringsförklaringen 2006 framhäva vikten av att uppfatta samhället som ett fundament bestående av tre komponenter med gemensamt uppdrag. De framför att: ”Ett ökat samarbete mellan den offentliga, privata och ideella sektorn är nödvändigt för att utveckla vårt samhälle.” (Regeringen, 2006, s.13).

Denna utveckling är intressant för socialt arbete som ämnesområde eftersom det sociala arbetets praktik regleras mycket av ett samhälles välfärdsmodell och socialpolitiken avgör dess inriktning, omfattning och utförande. Upprinnelsen till socionomprofessionen har dessutom sina ursprungliga rötter i ideell verksamhet och filantropi i strävan efter att hjälpa utsatta människor och motverka sociala problem (Meeuwisse, Sunesson & Swärd 2006, s.21, 27, 29,129). Den svenska socialpolitiken och olika välfärdslösningar på hemlöshet och hur det bör hanteras, blir därför mycket intressanta för socialt arbete.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att i en samtida konflikt mellan olika aktörer inom området för hemlöshet i Helsingborg undersöka uppfattningar hos nyckelpersoner från berörda lokala organisationer i ideell och offentlig sektor. Detta för att kunna urskilja åsiktsskillnader och konfliktlinjer kring verksamhetsområdet för hemlöshet inom Helsingborg samt att förstå vad välfärdspolitiska förändringar har för inverkan på detsamma.

1.2 Frågeställningar

Hur beskriver deltagarna att ansvarsfördelning mellan de olika aktörerna inom hemlösheten i Helsingborg ser ut?

Vilka uppfattningar är deltagarna överens om och gällande vad? Skiljer sig deras uppfattningar åt?

Hur uttrycker deltagarna att positionerna och konfliktlinjerna mellan de olika ideella organisationerna och kommunen är?

Vilka politiska ideal och samhällsåskådningar hos de olika företrädarna kan skönjas och kan tänkas påverka deras uppfattningar om hemlöshet, välfärd och ideell sektor?

1.3 Begreppsanvändning

1.3.1 Ideell sektor

Otaligt många begrepp i olika varianter används för att benämna gruppen av föreningar eller organisationerna som är privat organiserade, men inte är vinstdrivande och bedriver någon typ av allmännyttig verksamhet. De kan kallas idéburna-, frivilliga-, eller ideella organisationer, folkrörelser, filantropiska, välgörenhets- eller intresseorganisationer, sociala rörelser, tredje sektorn, ideella sektorn, non-profit-företag, frivilligt socialt arbete, social ekonomi, eller kanske det mest övergripande av dem alla: civilsamhället (Trädgårdh 2010, s.15; Wijkström & Einarsson 2006 s.1-2).

Mitt intresse för studien gäller de organisationer som ägnar sig åt att motverka hemlöshet och hjälpa hemlösa, oavsett mångfalden av de svenska etiketterna på aktörerna i denna samhällsarena. Med anledning av denna snåriga, mångtydiga och stundtals förvirrande begreppsapparat ämnar jag att i huvudsak använda mig av begreppen: ideell sektor och ideella organisationer. Således avgränsar jag mig från andra delar av civilsamhället som folkbildning, partipolitiska- och idrottsföreningar. Termen ideell sektor kan vara särskilt lämpligt i forskningssammanhang för att kunna studera ämnet på ett förutsättningslöst förfarande (Essen von 2010, s.69). Användandet av termen ideell sektor kan också åstadkomma en vidare förståelse i en kontext med de två andra samhällssektorerna. Begreppet kommer därför användas på ett komparativt och pedagogiskt vis för att kunna sätta privat, offentlig och ideell sektor i relation till varandra på något liknande premisser. De undantag som förekommer åsyftar till att referera till specifika författares eller intervjupersoners egna ordval.

2. Kunskapsläget

2.1 Kunskapskällor

Uppsatsens ämne har inneburit att sökandet efter aktuell forskning har skett på tre olika temaområden: hemlöshet, den ideella sektorn och välfärden i Sverige.

Utgångspunkten och fokus för min kunskapsinhämtning har varit studier om hemlöshet, men med beröringspunkter som involverar uppsatsens andra två intresseområden. Dessa tre komponenter skapar tillsammans den helhetsbild som uppsatsens syfte är att undersöka. Det har också inneburit ett makroperspektiv i sorterande och sökandet efter information, där hemlösheten som företeelse i samhället har varit intresset snarare än den hemlöse individens enskilda situation.

Det kunskapsläget jag har tagit del av har inneburit en gedigen mängd av information. Till största del har jag funnit forskning via olika typer av kedjesökningar. I sökningarna har jag använt mig av databaserna: LIBRIS, Swepub, Google Scholar, bibliotekskatalogen vid Lunds universitet; Lovisa samt sökmotorn Google. Jag har strävat efter att finna så nyligen publicerat material som möjligt, men källorna som använts sträcker sig mellan åren: 1998-2015. Söktermerna jag har använt mig av är: hemlöshet, hemlöshet+välfärd, hemlöshet+omfattning, homelessness Sweden, Swedish welfare, Bostad först, ideell sektor, välfärd, ideella organisationer+välfärd.

Gällande kunskapsläget har jag använt mig av en omfattande samling källor av en stor skara av forskare, tillsammans med Socialstyrelsens publikationer och statens offentliga utredningar. En del källor är dock verk publicerade av en och samma författare, vilket ur ett källkritiskt perspektiv är värt att påpeka. Det har dock tagits i aktning och trots detta har jag valt att ändå använda mig av dessa verk. Exempelvis har professorn Hans Swärd en mycket central plats inom den svenska hemlöshetsforskningen och bidragit med väldigt många väsentliga studier, varav jag har ansett flera av dessa som nödvändiga kunskapskällor för uppsatsen.

Viktigt att påpeka är att en central slutsats från den nationella kartläggningen år 2005 om hemlöshetens karaktär och omfattning, är att det inte finns en typisk hemlös person. Hemlöshet är en situation som en individ befinner sig i under en viss tidsperiod och det är således inte en personlig egenskap hos hemlösa. Det är en heterogen grupp och behovet hos individen är relativt. Ansvaret för hemlöshetsfrågan kan också ses som ett politiskt komplext problem som inbegriper socialpolitik, bostadspolitik, arbetsmarknadspolitik, integrationspolitik, hälso- och sjukvårdspolitik samt socialt arbete (Socialstyrelsen 2011, s.15).

2.2 Välfärdsförändringar och nya villkor i det svenska samhället

Moderna välfärdsstater har utformats på olika sätt utifrån hur och vilken samhällsaktör som ska organisera och ta ansvar för välfärden. I Sverige har det traditionellt varit staten tillsammans med kommunerna som ansetts varit den bästa lösningen, medan det i andra länder har varit marknaden eller familjen (Johansson 1998, s.6).

I boken ”Transformations of the Swedish Welfare State” skriver forskaren Hansen Lövstrand (2012, s.250) att det i början 1990-talet var en kraftig kritik mot offentliga sektorns höga kostnader och byråkratiska former. De kritiska rösterna gentemot välfärdsstaten kom från både den politiska högern och vänstern (Lundström & Svedberg 1999, s.109). Detta innebar stora politiska förändringar som decentralisering, avreglering och privatisering. Decentraliseringen av välfärden resulterade i en förskjutning av makten från staten till enskilda kommuner, vilket gjorde det lättare för kommunerna att överlåta utförandet av välfärdstjänster till alternativa leverantörer. Författaren skriver att under denna tid har både produktion och själva tillhandahållandet av välfärdstjänster präglats av en marknadsorientering.

Under årtiondet mer än fördubblades andelen icke-statliga aktörer, antalet privata företag som tillhandahöll välfärdstjänster ökade mest och de befintliga offentliga välfärdstjänsterna reformerades i enlighet med New Public Management (NPM). Den blev en ny modell där den centrala idén var att problemen i offentlig

förvaltning (byråkratin och dess höga kostnader) bäst skulle lösas genom att organisera den offentliga sektorn enligt samma modell som näringslivet och privata företag. Offentliga sektorns monopol på välfärdstjänster blev under denna period sedan en del av marknaden (Hansen Lofstrand 2012, s.250). Författaren hänvisar till att åsikterna gick isär gällande dessa reformer. Vissa ansåg att denna förändring skulle generera högre kvalitet på tjänsterna och bättre effektivitet, medan andra befarade att skattebetalarnas pengar skulle gå till privata aktörer som skulle försöka maximera sina företagsvinster och på så vis tjäna pengar på andra människors elände.

2.2.1 Individuellt ansvar och marknadslösningar

Decentraliseringen, avregleringen och marknadsorienteringen av välfärden under 90-talet skedde parallellt med att bostadspolitiken genomgick dramatiska förändringar, som bland annat innebar snabbt minskade bostadssubventioner (Hansen Lofstrand 2012, s.248). Bostadspolitiken avvecklades och bostadsförsörjningen avreglerades och kommunala bostadsbolag började följa affärsmässiga koncept (Runquist & Swärd 2000, s.16). Förändringarna i bostadspolitiken innebar också en överföring av ansvaret för hemlöshet, från staten och kommunala bostadsföretag, till lokala sociala myndigheterna och till en utveckling av en lokal hemlöshetspolitik i de olika kommunerna (Hansen Lofstrand 2012, s.248). Stockholms Stadsmission & Swärd (2010, s.14) hänvisar till vissa forskare som hävdar att Sverige under den senaste 25 åren har utvecklats till att ha ett av västvärldens mest marknadsliberalt styrda bostadsmarknad, mer än i liberala länder som USA och Storbritannien.

Runquist och Swärd (2000, s.16) skriver också om hur de senaste decennierna strukturella och politiska förändringar har haft betydelse för hemlöshetens utveckling och de hemlösas situation. Statens avreglering och decentralisering har skapat ett starkare kommunalt självstyre och konkurrensen har ökat i och med att privata företag och intressenter har fått ett större utrymme. Dessa förändringar innebär inte att staten har upphört att styra, utan istället utformningen av statens roll i samhället förändrades (Hansen Lofstrand 2012, s.248).

Processen av decentralisering samtidigt som den växande marknadsorienteringen resulterade i en etablering av nya aktörer på vad som kan kallas hemlöshetsmarknaden, där den nya mångfalden av aktörer innebar en konkurrens om hemlösa klienter. Ett slags köp- och säljsystem för stöd och insatser för hemlösa (Runquist & Swärd 2000, s.16). Det avsevärt minskade statliga och kollektiva ansvaret för välfärden i Sverige har ökat betoningen på individuellt ansvar och marknadslösningar på olika sociala problem, vilket gör det till en svår uppgift att i ett sådant politiskt klimat främja förståelsen av hemlöshet som en bostadspolitisk fråga och en fråga om rättigheter. För att kunna göra detta krävs nya strategier. Det är inte bara en fråga om ett nytt sätt att tänka om hemlöshet, som med exempelvis Bostad först, utan det är också en utmaning att tillhandahålla tjänster för hemlösa som uppfyller deras behov och inte behoven hos leverantörerna av tjänsterna (Knutagård & Kristiansen 2013, s.108).

2.2.2 Från välfärdsstat till välfärdssamhälle och välfärdspluralism

Swärd (2008, s.11) menar att det har talats om att hanteringen av hemlöshetsområdet delvis har ändrat sin karaktär med nya typer av lösningar. I länder där medborgarna tidigare har förlitat sig på offentliga myndigheter som välfärdsproducenter har det istället skiftat till att talas om välfärdspluralism, vilket kan beskrivas som ett samarbete mellan olika typer av välfärdsproducenter för att lösa hemlöshetsproblemet. Politiker och myndigheter har i slutet av 1900-talet öppnat upp ett nytt fält för olika typer av lösningar, aktörer och samarbeten.

Denna trend av partnerskap mellan offentlig-, privat- och ideell sektor gällande hantering av hemlöshet beskrivs som en trend som spridit sig internationellt och i synnerhet inom EU. Globaliseringsprocessen kan också minska utrymmet för nationella hållningar i hemlöshetspolitiken (Runquist och Swärd 2000, s.16, 164; Swärd 2008, s.13). Samtidigt som författarna också menar att ansvaret och kostnaderna för den sociala välfärden sedan 90-talet i Sverige, allt mer övergått från staten till kommunerna, som i sin tur har förskjutit allt mer till den ideella sektorn (Runquist & Swärd 2000, s.17). Magnusson (2002 s.9) förklarar att begreppet välfärdssamhället kan delas upp i ett antal samhällsliga sektorer i en

slags välfärdspluralism eller välfärdsmix. Det går att urskilja fyra olika sektorer i samhället:

- Statliga sektorn (*offentlig sektor, stat, kommun, landsting, myndigheter*)
- Kommersiella sektorn (*näringslivet, privata företag, marknaden*)
- Frivilligsektorn (*ideell-, idéburen-, tredje sektor, civilsamhället*)
- Informella sektorn (*familj, hushåll, vänner, privatpersoner*)

2.3 Ideella organisationers engagemang för hemlöshet

Knutgård (2009, s.20) skriver att det inte enbart är de kommunala socialbyråerna som varit verksamma inom arbetet mot hemlöshet, utan att ideella organisationer traditionellt har haft en central roll inom fältet. I synnerhet gällande opinionsbildning, drivande av soppkök, härbärgen och liknande.

2.3.1 Ur ett historiskt perspektiv

Under 1800-talet startades många välgörenhetsföreningar och filantropiska organisationer som en reaktion på den sociala misären i städerna till följd av urbanisering och mycket knapp fattigvårdslagstiftning. Författarna skriver att runt sekelskiftet var dessa organisationer drivande i utvecklingen av den svenska socialpolitiken. Under merparten av 1900-talet hade socialdemokratin kraftig genomslagskraft och Sverige byggde upp en stark välfärdsstat som kom att dominera områden som där de ideella aktörerna tidigare varit aktiva. Mot slutet av 1900-talet upphörde offentliga sektorns monopol och dominerande ställning inom välfärdsområdet till följd av privatisering och konkurrensättning. Det har inneburit att den privata och den ideella sektorn har tagit plats som välfärdsproducenter Swärd & Runquist (2000, s.158-159, 164).

Hansen Lövstrand (2012, s.252-254) förklarar att historiskt har den svåra situationen för hemlösa varit ett uppdrag för kristna ideella organisationer långt innan den moderna välfärdsstaten byggdes upp efter andra världskriget. Den positionen har gjort dem till legitima aktörer på grund av deras fokus på den enskilda människan och har därför setts som ett komplement till den offentliga

sektorn. Eftersom den ideella sektorn i relation till det offentliga erbjuder något annorlunda, har de ansetts vara mindre professionella men bättre på nå ut till de enskilda hemlösa personerna. Deras uppgift har varit att tillhandahålla en sorts fristad för de hemlösa som inte accepterar den villkorade hjälpen som myndigheterna erbjuder, eller de som helt enkelt inte vill ha något med staten eller kommunen att göra.

2.3.2 Nutida situation

I rapporten ” Att motverka hemlöshet: en sammanhållen strategi för samhället” (SOU 2001:95, s.181) skriver författarna att de anser att de kommunala socialtjänsterna måste öka sin samverkan med ideella organisationer för att kunna stödja och hjälpa hemlösa, men också för att kunna nå grupperna av hemlösa som inte vill ha någon kontakt med Socialtjänsten. De menar att de ideella organisationerna fyller upp ett avstånd som finns mellan enskilda privatpersoner och myndigheter. Många ideella organisationer fungerar som påtryckare och intressebevakare utifrån de hemlösas perspektiv och de kan därmed förstärka rösterna för människor som annars kan ha svårt att komma till tals (SOU 2001:95, s.181). Socialstyrelsen (2010, s.17) skriver att det civila samhällets och de ideella organisationerna spelar en viktig roll i arbetet att motverka hemlöshet. De är viktiga aktörer i kommunerna när det gäller att erbjuda insatser för hemlösa personer och att i ett långsiktigt arbete behövs det en dialog och samverkan mellan offentliga myndigheter, lokala organisationer och bostadsföretag (Socialstyrelsen 2010, s.17).

Hansen Löfstrand (2012, s.252-254) beskriver vidare att rollerna för ideella organisationer och deras relationer med kommunerna har förändrats, som ett resultat av lokala myndigheternas strävan att använda sig av ideella organisationer som leverantörer och entreprenörer av välfärdstjänster.

2.3.3 Ideella organisationer som röst eller service?

Wijkström (2012, s.114) skriver om att det i det svenska civilsamhället är hälften välgörenhet, hälften företag och menar att det är parallella processer inom den

ideella sektorn, där frivillighet och filantropi står i kontrast till organisationer som bedrivs som vinstdrivande företag. Han menar att de idéburna organisationerna anammar modeller från näringslivet. Det talas om varumärken, affärsmannaskap och marknadsföring vilket känns igen från den privata sektorn. Andra skriver dock att dagens ideella organisationers grundtankar påminner om de gamla filantropiska traditionerna och att flertalet religiösa organisationer och kommuner idag bedriver härbärgesverksamhet enligt samma modell och koncept som för hundra år sedan (Swärd 2008, s.11, 13; Runquist & Swärd 2000, s.17).

Hansen Löfstrand (2012, s.252-254) beskriver också en skiljelinje mellan ideella aktörerna där de antingen föreställer sig som idealistiska, frivilliga, obetalda volontärer, eller som professionella organisationer som tillhandahåller samma typer av produkter och tjänster som andra aktörer. De sistnämnda tvingas då börja förhålla sig till reglerna för marknaden och marknadsbaserade avtal där leverantören erbjuder olika typer av produkter, varor och tjänster som efterfrågas av köparen. Ökningen av ideella aktörer på välfärdsområdet kan antas öka deras makt i samhället och ses som en minskning av statsmakten.

Genom att ingå avtal har dock kommunerna möjlighet att styra vilka ideella organisationer som får agera leverantörer. Författaren beskriver att använda sig av kristna ideella organisationer kan ses som ett verktyg att bedriva nyliberal politik på nationell och lokal nivå, sedan de ideella blivit leverantörer i en lokal köp- och leverantörsmodell av välfärdstjänster. Idag är de affärspartners till kommunen, vilket gör att de i förlängning måste anpassa sig till kundens krav, det vill säga till kommunen (som betalar) och inte brukaren. Andra författare beskriver hur ideella organisationers samarbeten med det privata näringslivet, företag och deras affärsintressen har ökat omfattning i utformandet av insatser för hemlösa (Swärd 2008, s.11; Runquist & Swärd 2000, s.17).

För de ideella organisationerna som agerar serviceproducenter får kommunerna en reglerande funktion över deras verksamhet. De är beroende av kommunernas finansiering och tvingas då till att erbjuda kommunerna tjänster enligt marknadens villkor och kommunernas regelverk. Det gör dessa aktörer otrygga och

kommunen blir indirekt styrande eller styrande på avstånd över deras verksamhet, vilket också är typiskt för nyliberalism. Ideella sektorns ledord, funktion och rykte som fria, självständiga och oberoende blir således hotad för dessa aktörer inom sektorn (Hansen Lövstrand 2012, s.252-254).

Offentliga sektorns nya trend med ”symptomtolerans” i fokus innebär att de frångår den tidigare hållningen om nolltolerans inför drogmissbruk och att hemlösa måste vara drogfria för att erbjudas bostadsplats. Denna nya toleranta hållning och uppfattning om hemlöshet som mer än ett missbruksproblem är ett exempel på en förändring och förhållningssätt som en del ideella organisationer motvilligt tvingats anpassa sig efter för att kunna överleva (Hansen Lövstrand 2012, s.252-254).

2.3.4 Samverkan eller konkurrens? Konflikt eller samförstånd?

Civilsamhället har en beroendeställning till de offentliga organen som utgörs av bidrag, lagstiftning och olika uppdrag. Samtidigt som de ideella aktörerna närmar sig organisering, modeller och ledning från företagsvärlden så utmanas och delvis kompletteras de traditionsenliga banden till staten (Essen von 2010, s.70).

De politiska förväntningarna på ideella organisationer som välfärdsaktörer är att offentliga aktörer skulle pressas och uppmuntras att göra ett bättre arbete, bli mer innovativa och inspireras av de ideella organisationerna. Ideella sektorns organisationer har beskrivits som betydelsefulla i arbetet med att förnya den offentliga sektorn. En vanlig formulering från flera håll är att beskriva de ideella aktörerna som ett komplement, men inte ersättning, vilket kan betraktas som ett yttrande för att dämpa en konfliktsituation, tona ner den reella konkurrensen och underlätta den ansträngda relationen som kan ha skapats mellan de olika samhällssektorerna (Lundström & Wijkström 2012, s.253, 256-257).

Den nya linjen om gränsöverskridande samverkan mellan samhällssektorer skapar ibland en otydlig ansvarsfördelning mellan aktörerna som medför vissa oklarheter för individen om sina rättigheter. Detta har i olyckliga fall resulterat i att denne står helt utanför det sociala skyddsnetet (Runquist & Swärd 2000, s.17).

Det har skapats ett maktspel och politiskt fält runt hemlösheten (Swärd 2008, s.12). Även Magnusson (2002, s.9) menar att det är vanligt att hemlöshet blir föremål för en politisk kamp. I synnerhet hemlöshet beskrivs som ett kontroversiellt område med många motsättningar, tvister och konkurrerande intressen (Stockholms stadsmission & Swärd 2010, s.14; Swärd & Runquist 2000, s.42; Swärd 2008; s.8).

Välfärdspluralismen har ökat antalet aktörer inom området, vilket har inneburit att många olika röster från olika instanser deltar i den offentliga diskussionen angående problembeskrivning och åtgärdshantering. Dessa är exempelvis myndigheter, olika kommuner, olika professioner i kontakt med hemlösa, politiska partier, brukarorganisationer, ideella organisationer, vårdproducenter, massmedia och det vetenskapliga samhället. Aktörerna har olika intressen i frågan och vissa har mer inflytande och resurser att påverka opinionen än andra. Kontroverser om hur sociala problem ska definieras och åtgärdas utspelar sig ofta mellan olika professioner på olika arenor (Swärd 2008, s.14-15).

Konkurrensen har ökat för organisationer och reklamkampanjer har blivit allt viktigare på området för att kunna profilera sig olika i arbetet med hemlöshet och lyckas nå allmänheten. En del har varit kritiska till den offentliga politiken, en del har sett sig som pionjärer som fyller en särskild plats med unika metoder, andra har talat om övergripande samhällsintressen och en del har sett sig som en röst och representant för de hemlösa med ett mandat att yttra sig på grund av en lång historia av arbete med hemlöshet. De kämpar alla om utrymmet och rösterna är ibland motstridiga, ibland samstämmiga eller väldigt konfliktfyllda (Swärd 2008, s.12-15).

Konflikter mellan representanter av de olika samhällssektorerna är inte ovanliga, exempelvis mellan offentliga tjänstemän och volontärer på ideella organisationer (Swärd 2008, s.184). Där den ena anklagas för att vara en byråkrat som inte ser människan, medan den andra anklagas för att vara oprofessionell och sakna kunskap (Swärd 2008, s.184-185). Det har på senare år visat sig att det är de privata vinstdrivande som expanderat snabbast inom välfärdsområdet och inte de

ideella organisationerna. De privata aktörerna har möjligtvis blivit det huvudsakliga alternativet till den offentliga välfärden i Sverige. Ett system med marknadsliknande lösningar på välfärdsområdet har blivit vanligare i Sverige idag. Det kan betraktas som avvikande ur internationell synvinkel, i de flesta andra länder är ideella aktörer betydligt mer framstående inom välfärden än vinstdrivande företag (Lundström & Wijkström 2012, s.249, 252-254).

Trots dessa politiska konflikter tycks det råda en blocköverskridande enighet och samförstånd gällande civilsamhället. Den politiska högern har ansett att staten varit för omfattande och att politiken inkräktat på den privata sfären och att civilsamhället är positivt som inbegriper familj, grannar och vänner. Vänstern har å andra sidan varit oroliga över människors underordning och att civilsamhällets folklighet har gett människor en möjlighet att organisera sig och påverka politiska beslut. Den ideella sektorn kan således som arena sägas innehålla många olika värderingar, ideologier och utgöra ett slags fristad i samhället, en förutsättning för och avgörande för en demokrati (Essen von 2010, s.11, 69; Wijkström & Einarsson 2006 s.7).

3. Teori

För att vidga och möjliggöra förståelsen av det empiriska materialet i den här studien använder jag mig av olika teoretiska utgångspunkter. Intervjuerna, tillika insamlad data, kan därmed begripas utifrån olika nyckelbegrepp och perspektiv. Hemlösheten kan sannolikt bäst förstås med hjälp av analyser utifrån flera olika perspektiv och förklaringsmodeller (SOU 2001:95, s.27-28).

Sociologen Pierre Bourdieu utvecklade ett antal välkända teoretiska begrepp i analysen av samhället. Bourdieu undersökte olika samhällsområden och hur konkurrens och logik kunde utspela sig inom dessa (Engdahl & Larsson 2011, s.243). Hans begrepp kan därför användas som ett lämplig och relevant teoretiskt verktyg i förståelsen av hemlösheten i Helsingborg.

3.1 Bourdieus begreppsapparat

3.1.1 Fält

Bourdieu menade att samhället kan ses som en sammansatt enhet från ett otal relativt autonoma fält. Dessa fält har olika inbördes logiker, regler, strider om positioner som inte är direkt applicerbara med förhållanden och mekanismer inom ett annat fält. Varje fält kan ses som ett relativt eget nätverk och unikt system, med premisser som inte är jämförbara (Järvinen 2002, s.255). Fält kan sägas vara olika sociala världar, sfärer med grupperingar av människor. Det kan ses som slags socialt spel på en specifik spelplan, som exempelvis politiken, idrotten, religionen, journalistiken, vetenskapen, kulturen, ekonomin eller ännu mer specifika än så. Alla fält är olika till sin karaktär och är ett uppbyggt system av mänskliga relationer och positioner. Med hjälp av själva fältbegreppet kunde Bourdieu benämna innehållet i analyser av maktförhållanden mellan och inom olika samhällsområden. Fälteffekt är en term som kan beskrivas som att enskilda aktörers handlingar, ståndpunkter och produkter inte riktigt kan förstås utan kännedom om fältet och fältets historia (Engdahl & Larsson 2011, s.243-244).

Ett fält är ett samhällsområde där olika krafter konkurrerar om berättigande, både internt, men också externt gentemot andra fält. Ett fält besitter ett slags relationellt maktsystem med positioner, där maktfördelningen främjar och befäster vissa föreställningar, uppfattningar, handlingsmönster och distinktioner som blir till naturliga inom det angivna fältet (Järvinen 2002, s.255). Relationerna mellan olika sociala fält kan i övergripande analys av hela samhället beskrivas utifrån Bourdieus begreppsapparat som det sociala rummet. Olika grupper och aktörers position i det sociala rummet beror på deras fälttillhörighet och fältets plats i det sociala rummets hierarki (Engdahl & Larsson, s.250-251).

Konkurrenssystemen om vad som är makt och vilka intressen som människor kämpar om har även olika strukturer beroende på fält. Exempelvis kämpar vårdpersonal om helt andra intressen än vad försäljare gör. Det finns en logik inom vården och en helt annan inom handelsbranschen. De intressena som råder inom ett visst fält kan även vara en demonstrativ metod att distansera till vad som

värderas inom andra fält. Ekonomisk framgång är inte vad som ger status och prestige inom det konstnärliga fältet, utan materialism kanske till och med föraktas. Medan det inom ett annat fält är de ekonomiska tillgångarna som är totalt avgörande (Järvinen 2007, s.273).

3.1.2 Doxa

Varje fält har sin speciella doxa, vilket kan beskrivas som rutiner, regler och sociala koder. Doxan är föreställningar om vad som är rätt eller fel, naturligt eller onaturligt och normalt eller onormalt. Ett slags värderings- och uppfattningssystem som ter sig naturligt för aktörerna inom ett fält, det kan vara uppfattningar som är så självklara att de inte ens diskuteras. En nykomling måste ha viss kompetens och färdigheter för att få åtkomst till ett fält. Nykomlingen blir också indragen i ett maktspel som måste tas på allvar och måste underkasta sig grundläggande antaganden för att kunna anses som en legitim medlem. Fältets doxa har en inneboende tröghet och motstånd gentemot förändringar. Dessa traditionella mönster präglar fältet genom att de reproduceras för att bevara fältet och säkerställa dess överlevnad (Järvinen 2002, s.255-257).

Även om nykomlingarna i ett fält måste följa doxans uppsättning av beteenderegler och förbud, sker det också en strid mellan de etablerade på fältet och nya individerna. Nykomlingar som ännu inte formats helt och hållet bär således på en viss heterodoxi, medan de etablerade följer doxan till fullo och representerar därför ortodoxi. Nykomlingar medför därför också ett inbördes hot mot att fältet omstruktureras och att doxan omformas, som resulterar i interna maktkamper och dueller om hur fältet bör definieras och vilka som ska ingå. Kontroll över doxan innebär dominans och är ett slags symboliskt maktinstrument om auktoritet. Kampen om attraktiva positioner är alltid närvarande inom ett fält (Järvinen 2007, s.273-274).

Trots dessa stridigheter är den grundläggande premissen för alla inom fältet att fältet måste bevaras, att doxan ska upprätthållas och måste vara värt att kämpa för, i en gemensam självbevaringsdrift och upprätthållande av status gentemot andra

fält. Fältets undergång stundar först då individerna inom fältet börjar ifrågasätta om fältet är värt att kämpa för (Järvinen 2007, s.273-274).

3.1.3 Kapitalformer

Enligt Bourdieus begreppsapparat finns det olika resurser i samhället som olika individer och grupper kan besitta. Kapital kan ses som resurser av olika slag som en grupp eller individ kan skaffa sig eller använda för att skapa ett försprång gentemot andra grupper eller personer. Inom olika fält är vissa kapitalformer mer gångbara än andra. Ekonomiskt kapital är förutom att vara valutamängd och andra materiella tillgångar, också kunskap om ekonomi. Kapitalet har dock inte endast en ekonomisk dimension, utan kapitalformer som kulturellt och socialt kapital har också ett mycket starkt värde (Engdahl & Larsson 2011, s. 244-245; Järvinen 2007, s.266). Socialt kapital åsyftar mänskliga kontakter, personliga sociala nätverk, grupptillhörigheter, släktskap och övriga relationer som bidrar till social kompetens. Det kulturella kapitalet kan beskrivas som allmänbildning, smak och livsstil. Finkulturella färdigheter, utbildning och kunskaper om historia, politik, språk och liknande har stark koppling till kulturellt kapital (Järvinen 2007, s.268-269; Engdahl & Larsson 2011, s. 244-245).

Bourdieu använde ytterligare ett begrepp som han benämnde som symboliskt kapital, vilket inte bör ses som ett kapital i sig utan som en slags övergripande kapitalform, om anseende och prestige som har ett speciellt värde inom vissa fält. Det symboliska kapitalet kan ses som just den resurs som har ett alldeles särskilt värde i just den specifika kontexten, situationen eller sammanhanget (Järvinen 2007, s.266-269). Med hjälp av de olika kapitalformerna kan vi lättare skapa en förståelse av intervjupersonernas och organisationernas positioner till varandra och hur makten hos de olika aktörerna hör samman med typ och mängd av kapital.

3.2 Esping-Andersens tre välfärdsregimer

En välfärdsregim är ett samlingsbegrepp av ett antal välfärdsstater med liknande karaktärer och egenskaper som Esping-Anderson har kategoriserat (Johansson

2008, s.135, 139-140). En välfärdsstat innebär att det i ett land finns en angiven mängd av statligt ansvar för att garantera dess medborgare en viss nivå av välfärd, som exempelvis skola, vård och omsorg. Dessa sociala rättigheter som socialpolitiken i ett land utformar förutsätter ofta ett medborgarskap för att individen ska vara berättigad till det eventuella sociala och ekonomiska säkerhetsnätet som landet tillgodoser (Johansson 2008, s.139-143).

Esping-Andersens modell över välfärdsregimer är en analys av i hur stor grad olika länder garanterar sina medborgare en viss levnadsstandard oberoende av deras position på marknaden. Han menade exempelvis att det finns väldigt tydliga kopplingar mellan olika länders socialpolitik och skattepolitik. På ett komparativt sätt kategoriserar han ett antal länder utifrån deras likheter och skillnader samt analyserar hur olika välfärdsstater har utvecklats på olika sätt (Johansson 2008, s.135-137, 141-143).

3.2.1 De-kommodifiering

Esping-Andersen använder termen de-kommodifiering för att benämna medborgares oberoende av marknaden i ett visst land. Begreppet anger relationen mellan staten och marknaden, samt vilken av dessa två organ medborgarna i olika länder i huvudsak är beroende av. Således innebär en hög grad av de-kommodifiering i ett land att medborgarnas levnadsstandard i hög grad tillgodoses av staten och inte marknaden. Medan en låg de-kommodifiering innebär att levnadsstandarden i ett land i hög grad får tillgodoses av att medborgarna själva, genom att de får vända sig till marknadens alternativ (Johansson 2008, s.141-143).

Begreppet används ursprungligen för att ange den de-kommodifierande verkan på medborgarna, det vill säga måttet på medborgarnas behov av marknaden (Johansson 2008, s.143). Jag ämnar dock i den här uppsatsen att vidga betydelsen och visa att begreppet kan användas på ett nytt sätt genom att också innefatta aktörer. Att även organisationer kan vara mer eller mindre beroende av marknaden framträder tydligt i hur begreppet används i analysen.

3.2.2 Tre välfärdsregimer

Det data som Esping-Andersen grundar modellen om de tre välfärdsregimerna på, är skapad utifrån en jämförelse av socialförsäkringssystem, ersättningsnivåer och huruvida de har strikta eller generösa regler i de olika länderna. De kan exempelvis skilja sig i vilka rättigheter och skyldigheter medborgarna i de olika länderna har, samt om välfärden är organiserad utifrån selektiva eller universella insatser för medborgarna (Johansson 2008, s.135-137, 141-143).

3.2.3 Figur 1: Välfärdsregimerna.

Figuren är baserad på tabell 4 i Johansson (2008, s.149) och tabell 1.1 i Walker (2005, s.14).

	Liberal regim	Konservativ regim	Socialdemokratisk regim
Familjens roll	Marginell	Central	Marginell
Marknades roll	Central	Marginell	Marginell
Statens roll	Marginell	Subsidär	Central
Form för solidaritet i välfärdstaten	Individuell	Korporativ	Universell
Bas för solidaritet i välfärdstaten	Marknad	Familj	Stat
Grad av de-kommodifiering	Minimal	Hög (för familjeförsörjare)	Maximal
Exempel länder	USA	Tyskland/Italien	<u>Sverige</u>

4. Metod och metodologiska överväganden

4.1 Val av metod

En kvalitativ intervju är vad jag ansåg bäst lämpad för denna studie utifrån det syfte som formulerats. Innehållet i syftet med studien förtäljer en strävan efter att uppnå förståelse, vilket ofta är målet i kvalitativ forskning. Syftet innehåller även ordet uppfattningar, vilket ytterligare befäster ambitionen att frambringa något subjektivt och tolkningsbart. Bryman (2011, s.414-415) skriver att många forskare använder sig av kvalitativa intervjuer och dessa är särskilt passande när fylliga och detaljerade svar eftersträvas. Relevansen för en sådan metod blir övertygande för att uppnå den djupgående förståelse som överensstämmer med denna studies syfte. Frågeställningarna för studien belyser komplexa samhällsfenomen som kräver utförliga och omfattande svar. Flexibiliteten i kvalitativa intervjuer

innehåller ett utrymme för att ställa riktade följdfrågor. För studien är intervjuformen semistrukturerad med en intervjuguide som riktlinje. Semistrukturen innebär att intervjusituationen formas med specifika teman utifrån en förberedd intervjuguide, som sedan övergripande styr vilka frågor som ska ställas, samtidigt som följdfrågor och anpassning av riktlinjen är fullt möjlig (Bryman 2011, s.415).

Induktion är en benämning på ett förhållningssätt i forskning som definierar hur forskaren förhåller sig till teori (Svensson 2011, s.192). Induktivt arbete innebär att materialet först insamlas, sedan utformas en teoretisk utgångspunkt att studera data utifrån. Det empiriska generaliseras således för nyttjande av teorin (Blom, Morén & Nygren 2013, s.90-91). I förbindelsen med den här studien innebar det att teorin valdes efter det att det empiriska materialet var insamlat och inga hypoteser var utformade före det att studien genomfördes. Teorierna som används i studien ansågs som lämpliga analytiska förklaringsverktyg för att vidga förståelse av resultatet. Ett fullkomligt induktivt, ofärgat och förutsättningslöst förhållningssätt är dock enligt egen bedömning att betrakta som en orimlig position i människans subjektiva tankevärld och personliga förförståelse. Studiens syfte vittnar exempelvis om ambitionen att förstå hemlösheten i Helsingborg mer som ett samhällsfenomen än individernas enskilda situation, trots att empirin bygger på intervjuer med enskilda personer och deras personliga uppfattningar. Valet av teorier var således inte på förhand bestämda utan fick växa fram mentalt under arbetsprocessen, även om orsakerna till att valet föreföll som det gjorde, antagligen har sitt ursprung ur personliga preferenser formade långt innan studien påbörjades.

4.2 Urval

Urvalsprocessen av studiesubjekt, tillika respondenter och intervjupersoner i studien innebär frågeställningen om vilka människor som ansågs vara mest lämpliga för studiens ändamål och åtkommande av hög vetenskaplighet. Ett målinriktat urval är en urvalsteknik som rekommenderas vid kvalitativa intervjuer (Bryman 2011, s.434). Detta inrymmer en strategisk plan för att få urvalet att

överensstämma med forskningsfrågan. Denna preciserades och specificeras successivt under arbetsprocessen i samband med att relevanta och potentiella aktörer inom hemlösheten i Helsingborg undersöktes. Dessa upptäcktes med hjälp av olika sökmotorer på internet med sökord som ”hemlöshet+helsingborg” och ”ideella organisationer i Helsingborg” som sedan ledde vidare till kedjor av träffar.

Utgångspunkten i sökningen var att inrikta sig på väletablerade ideella organisationer inom verksamhetsområdet för Helsingborgs kommun, med tydliga kopplingar till hemlöshet. Jag visste på förhand att det pågick konflikter angående hemlöshetsfrågan i Helsingborg. Då syftet var att förvärva en förståelse över hela området och vad som pågick på denna arena, var målet att intervjua nyckelpersoner i organisationerna. Detta med förhoppning om att de skulle ha god kännedom om hela hemlöshetsområdet, det politiska läget, insikt i organisationen samt besitta kunskap om övriga aktörer på området. Föreståndare, styrelsemedlemmar och chefsansvariga bedömdes därför vara lämpliga intervjupersoner. Med hänsyn till den tidsbegränsning studien omfattades av bedömdes c:a 6 stycken intervjuer rimligt att genomföra, vilket det således också blev. Varav 3 stycken från ideell sektor och 3 stycken från offentlig sektor var det önskvärda utifrån att skapa fler dimensioner i resultatet än enbart från en samhällssektor. Detta grundades på den tidigare forskningen som grundlagt studien.

De tre intervjupersonerna från den ideella sektor representerar följande organisationer:

- **RIA – Hela Människan**
- **Hemlösas hus**
- **Värmestugan**

De ideella aktörerna gick smidigt att kontakta på telefon tack vare uppgifter från respektive organisations hemsida. Offentliga sektorns representanter gällande hemlöshetsfrågor hänvisades via kommunväxeln endast till en person, som också kom att delta i studien. Denne har stark yrkesanknytning till Socialtjänstens stödboenden i Helsingborg. Helsingborg stad kunde inte ange någon övrig ansvarig person och ytterligare två intervjupersoner behövdes, urvalet blev därmed tvunget att justeras. Lösningen blev två personer med betydelsefulla poster i Helsingborgs Socialnämnd med partitillhörighet om vardera sidan om blockgränserna. Samtliga intervjupersoner träffades vid ett personligt möte förutom en av personerna från Socialnämnden, där en telefonintervju istället genomfördes.

Studien grundar sig på deras uttalanden och uppfattningar utifrån organisationstillhörighet och inte som privatpersoner. Organisationer kan inte tala för sig och vissa enskilda individers uppfattningar kan inte tala för en hel organisation, vilket självfallet har tagits i aktning. Dock med hänsyn till studiens omfång har företrädarnas positioner i deras respektive organisation varit på sådan nivå att de kan anses företräda sina respektive organisationer. Detta gör deras uttalanden trovärdiga, giltiga och legitima även om representation i överlag och i generella termer kan innebära stora problematiska förhållanden.

4.3 Metodens förtjänster och begränsningar

Eriksson-Zetterqvist & Ahrne (2011, s.56-57) skriver om den kvalitativa intervjun som ett oslagbart verktyg i uppgiften att höra människors synvinklar, upplevelser och reflektioner kring olika samhällsfenomen. Det är möjligt att arbeta i ett växelspel mellan intervju och analys, samt fördjupa de ting som är svåra att förstå eller förklara. Intervjuns svaga punkter beskrivs som svårigheten att avgöra betydelsen av utsagan, och att den också enbart förmedlar en begränsad bild av en företeelse. Generaliseringsbarheten i metoden och urvalets representativitet kan därmed vara besvärlig. Därför kan en god idé vara att komplettera en intervjustudie med forskning gjord med hjälp av andra metoder. En brist kan vara att avsikterna forskaren har med intervjun kan vara vitt skilt från det syfte

respondenten i situationen har, vilket medför att innehållet påverkas (Ahrne & Svensson 2011, s.44, 56-57).

4.4 Metodens tillförlitlighet

Tillförlitligheten i en studie kan bedömas utifrån flera grunder, exempelvis graden av transparens, validitet och reliabilitet. Ahrne & Svensson (2011, s.27) skriver att huruvida en studie är transparent eller ej, avgör dess kvalité och trovärdighet. Är transparensen god redogörs forskningsprocessen ärligt och avslöjande. Det gör den visserligen kritiserbar, men en tillförlitlig studie förutsätter kritiserbarhet. En otillförlitlig studie döljer å andra sidan eventuella brister. I denna studie är genomsynligheten tydlig och bristerna noggrant beskrivna, detta redogörs för och resoneras om via självkritiska synpunkter i metodavsnittet.

Validiteten berör hur väl variabeln som avses att undersökas, verkligen undersöks. Om forskningen mäter det forskaren eftersträvar att mäta (Bryman 2011, s.163).

För den här studien uppträder validiteten konkret i uppfattningarna som deltagarna i studien tillika företrädarna för organisationerna besitter.

Uppfattningarna är själva måttet som eftersträvas att undersökas. Hypotetiskt kan intervjuerna förmedla något helt annat än detta, respondenten kan välja att inte dela med sig av sina upplevelser eller framföra en lögn. En hög validitet är därför svår att säkerställa, med hänvisning till komplexiteten i att förlita sig på att en individs tankar och känslor stämmer överens med dennes utsagor. En individs uppfattningar om verkligheten inte är alltid detsamma som vad verkligheten de facto är.

Bryman (2011, s.161) beskriver reliabiliteten som mätningens följdriktighet och måttens pålitlighet. I den här studiens sammanhang innebär det att intervjupersonernas uttalanden om deras uppfattningar i relation till de frågor som ställdes under intervjutillfället skapar samma resultat varje gång det undersöks. En hög reliabilitet uppnås om resultatet av det empiriska materialet överensstämmer med tidigare resultat, vid ett upprepat genomförande.

Att replikera studien med samma empiriska material är möjligt tack vare att alla intervjuer finns både som inspelade ljudfiler och i transkriberad skrift, vilket gör det empiriska data tillgängligt. Men för att en hög reliabilitet skulle uppnås, förutsätter det inte enbart att empirin är densamma, utan också att teorin och tolkningen är densamma. Vilket förstås inte alls är en självklarhet när det kommer till en tolkning, eftersom vi människor kan tolka saker och ting helt olika. Viktigt att påpeka är att uttalandena i empirin är byggda på uppfattning och upplevelser, precis som tolkningarna av densamma är. Uppfattningar är något relativt och föränderligt över tid och sammanhang, en persons upplevelse eller tolkning kan skilja sig från ett tillfälle till ett annat. Detta gör att om samma data inte skulle användas, utan om intervjuerna istället skulle göras om, skulle resultatet sannolikt inte bli identiskt. Det gör tyvärr att en hög reliabilitet inte kan säkerställas eller utlovas om intervjuerna genomförs ytterligare en gång, trots att samma intervjuguide används. Förhoppningsvis går det dock att anta att uppfattningarna hos deltagarna i studien, inte vore alldeles vitt skilda från tillfälle till tillfälle inom ett kortare tidsintervall. Trots denna möjligt vetenskapliga brist hoppas jag att det inte förringar en väl genomarbetad och i övrigt väldigt intressant studie.

4.5 Systematiserande av data

Kvalitativa intervjuer genererar omfattande data, vilket i analytiska syften kan leda till svårigheter i det väldiga materialet. På grund av detta krävs en teknik för att tolka resultatet, för att analysen av data ska kunna uppnå en generell betydelse (Bryman, s.510-511). Rennstam & Wästerfors (2011, s.194) skriver om tre fundamentala arbetssätt i samhällsvetenskapliga analyser som sorterandet, reducerandet och argumenterandet. Summerande kan det beskrivas som att skapa ordning av oredan, representativitet av helheten samt auktorisation av det tvivelbara. För att kunna bearbeta materialet krävs det systematisering av data, Jönson (2010, s.36) beskriver kodning som definitioner forskaren använder för att strukturera material. Dessa koder är intressanta förhållanden som kan inrymmas i olika kategorier och begrepp, vilket kan ha uppkommit under datainsamling eller vid genomgång av material.

Under alla intervjutillfällen spelades samtalen in via både diktafon och telefon. Intervjuerna transkriberades sedan noggrant och textdokumenten över dialogerna sändes sedan via e-post till intervjupersonerna för godkännande. Samtliga intervjupersoner utom en godkände materialet utan justeringar. Personen som hade synpunkter på innehållet sände tillbaka ett nytt dokument med marginella ändringar i förhållande till den ursprungliga texten. När väl all rådata och samtlig empiri fanns i skrift påbörjades systematiseringen av materialet. Först lästes alla transkriberingar igenom en gång för att skapa en överblick av det totala budskapet i intervjuerna och vad texterna summerande egentligen handlade om. Vid andra tillfället försökte jag distansera mig till materialet, personliga minnen från intervjuerna och urskilja vad som återkommit under flera av intervjuerna. Under den andra genomgången antecknades stödord och ämnen namngavs vid olika stycken.

Det tredje steget utgjordes av att jämföra hur intervjupersonerna svarade vid samma frågeställningar genom att föra samman alla svaren och sortera upp alla svar till de olika frågorna i olika dokument. Vid detta steg var de teorier som skulle användas bestämda och med detta i åtanke började olika teman utkristalliseras ur materialet. Vissa saker ur intervjuerna rådde det samförstånd kring och andra rådde det konflikt kring. Detta delades upp i två ämnen. För att dessutom kunna förstå det förhållande och den kontext som empirin är en del av behövdes två viktiga klargöranden för läsaren att förstå. Dels att makten tillhör kommunen var tydligt i alla intervjuerna och dels att de ideella organisationerna tycktes antingen befinna sig närmre staten eller marknaden. Dessa två ämnen tillsammans med de tidigare två blev de teman som utformade resultatet och analysen. Utifrån dessa fyra kategorier genomlästes allt material ytterligare en gång på jakten efter citat som handlade om kategorierna. Citaten indelas sedan efter kategoritillhörighet.

Analysen utformades utifrån kategorierna och hur de valda teorierna kunde säga något om dessa. Intervjumaterialet och de två valda teorierna befinner sig alla tre på olika nivåer.

Mikronivån kan ses som själva intervjumaterialet från en enskild person, mesonivån kan kopplas till dennes grupp tillhörighet och position inom en viss samhällssektor. Via makronivån är det sedan möjligt att se hur dessa sektorer förhåller sig till varandra och som tillsammans utgör den totala samhällskroppen och hur denna inbegriper olika samhällssektorer. Resultatet av studien kan på så vis analyseras på olika nivåer.

Genom att använda teoribildningar på meso- och makronivå vill jag se hur hemlösheten i Helsingborg kan ses ur ett grupperspektiv och hur det präglas av den övergripande samhällssituationen i Sverige. På samma sätt som studien av hemlösheten i Helsingborg kanske kan säga något om det större perspektivet och kontexten i Sverige. Esping-Andersens modell över välfärdsregimer kommer därför användas för en djupare förståelse. Att använda en samhällsteori som utformats som en kartläggning över internationella förhållanden mellan olika länder kan lika mycket innebära en utmaning, som ett synnerligen intressant perspektiv när den appliceras på en lokal kontext som aktörerna inom hemlösheten i Helsingborg utgör.

4.6 Etiska överväganden

Etiska reflektioner och ställningstagande är en forskningsmässig nödvändighet, i både planering av forskningsstudien och genomförandet av projektet (Meeuwisse, Swärd, Eliasson-Lappalainen & Jacobsson 2008, s.247). Forskningsetik beskriver Kalman & Lövgren (2012, s.13) som värnandet om individerna, tillika forskningsdeltagarna före, under och efter forskningsprocessen samt hänsynstagande av integriteten hos samtliga forskningsdeltagare. Vetenskapsrådet (2002, s.6) för humaniora och samhällsvetenskap har antagit fyra etiska huvudkrav för forskning. Informationskravet beskriver att en individ som är föremål för forskning eller uppgiftslämnare skall upplysas om att de deltar i en studie och denne kan när som helst avbryta sitt deltagande. Samtyckeskravet

innebär att forskare skall inhämta en undersökningsdeltagares eller uppgiftslämnarens samtycke till medverkan. Konfidentialitetskravet definierar att alla uppgifter om personer som ingår i en studie skall ges största möjliga konfidentialitet och att personuppgifter skall vara skyddade från obehöriga. Det fjärde kravet benämns som nyttjandekravet och förmedlar att alla uppgifter om enskilda personer endast får nyttjas i syfte att bedriva forskning (Vetenskapsrådet 2002, s.7, 9, 12, 14). Med anledning av detta har jag låtit varje deltagare förbli anonym, informerat dem om sina rättigheter samt låtit dem ta del av det inspelade materialet.

Denna anonymisering av deltagarnas namn har huvudsakligt också haft ett indirekt syfte genom att personernas personliga uppgifter och privatliv inte varit av relevans för studien, utan de har intervjuats som professionella representanter för organisationen de företräder.

5. Resultat och analys

5.1 Fältet och aktörerna

För att kunna beskriva instanserna rörande hemlösheten i Helsingborg kan fältbegreppet vara särskilt användbart för att begripliggöra dess kontext, alla de parallella processer som sker inom fältet och som en del av den omvärld som omsluter fältet. Termen fälteffekt beskrivs just som att enskilda aktörers handlingar, ståndpunkter och produkter inte riktigt kan förstås utan kännedom om fältet och fältets historia (Engdahl & Larsson 2011, s.243-244).

Intervjupersonernas utsagor vittnar om en verklighet som går att förstå som en uppsjö av sociala fält hämtat ur olika sammanhang. Relationella förbindelser och institutioner som präglar, påverkar, hör ihop och delas upp i olika sociala fält, som ofta relateras till varandra och måste förstås som en helhet. Lokala angelägenheter förhåller sig även till regionala och nationella omständigheter. Hela Helsingborg utläses bäst som en del av det större sammanhanget, som till exempel i förbindelse till andra kommuner, som en del av Skåne, Sverige eller resten av

världen. Följande citat visar på hur en intervjupersonerna kan se hur det lilla hänger ihop med det stora, hur Helsingborgs enskilda situation är en del av en mycket större politisk fråga.

Hur ett samhälle tar hand om sina fattigaste visar på hur bra vi har det. Vi kan inte ha det bra om vi har massor av fattiga, det måste ju ändå vara en minimistandard. Tak över huvudet och mat för dagen, det är minimum av vad man borde ha i ett välfärdssamhälle för alla sina medborgare... Vad kan vi acceptera som svenskar för att säga att vi har ett bra samhälle? Kan vi acceptera massor av hemlösa? Eller att folk inte äter eller har kläder? Alltså, vi måste ha en diskussion om vad vi kan acceptera som lägsta nivå för våra medborgare. (företrädare för Hemlösas Hus, s.12-13).

Intervjupersonerna ur Socialförvaltningen och Socialnämnden kan uppfattas som sprungna ur helt olika fält, samtidigt som de båda ensidigt representerar den offentliga sektorns arbete gällande hemlösheten i Helsingborg. Varpå de tillsammans i sin tur ingår i den större kommunala etiketten: Helsingborg stad. Det går ur intervjuaterialet betrakta de ideella organisationerna som arbetar med hemlöshet i Helsingborg som ett annat fält, med inbördes strider, roller, förändringar och konstellationer. Samtidigt som samtliga intervjuade ofrånkomligen förenas i anknytningen till just hemlösheten i Helsingborg, inte minst genom att de i den här studien utgör en gemensam målgrupp.

Fältet inrymmer många nivåer, men fokus för den här studien har varit att fånga in ett makroperspektiv över aktörerna och vad som sker på fältet i en slags samtidsanalys fylld av motsättningar.

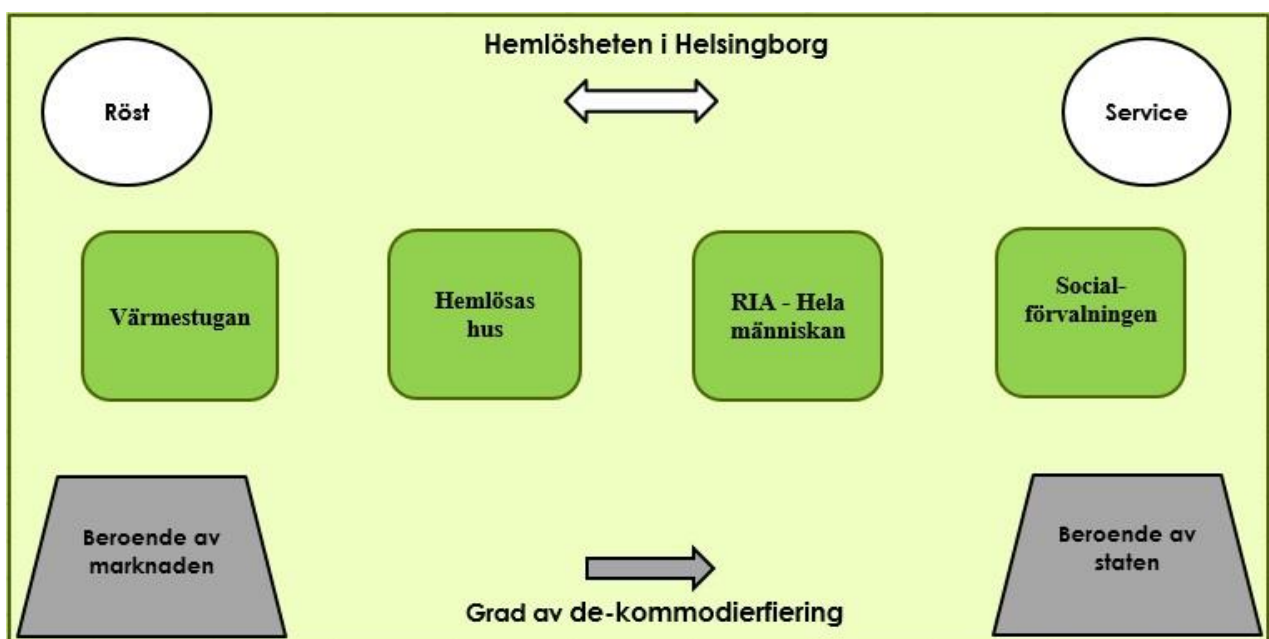
5.1.1 Figur 2: Organisationernas karaktär

Figuren nedan är en överskådlig kartläggning över organisationernas huvudsakliga karaktärer.

Organisation	Typ av insats/hjälp	Mänskliga resurser	Finansiering	Röst/service	Grad av de-kommodifiering
<u>Värmestugan</u>	Gåvor, aktiviteter	Volontärer	Privata gåvor	Röst	Låg
<u>Hemlösas Hus</u>	Boende(tidigare), gåvor	Anställda/volontärer, medlemskap	Kommunala bidrag/privata gåvor	Röst/service	Mellan
<u>RIA - Hela Människan</u>	Kafé, aktiviteter, motiverande samtal	Anställd personal/volontärer	Kommunala bidrag/privata gåvor	Service/röst	Mellan
<u>Socialförvaltningen</u>	Boende, behandling, uppsökande	Anställd personal	Skattemedel	Service	Hög

5.1.2 Figur 3: Beskrivning av fältet och aktörernas positioner däri

I följande figur använder jag olika teoretiska begrepp för att förklara deras roll i det lokala hemlöshetsfältet:

För att kunna vidga förståelsen har jag i figuren placerat ut de fyra viktigaste aktörerna inom fältet graderade efter två variabler. Den ena variabeln anger om aktören i huvudsak utgör en röst eller service åt hemlösa, den andra anger om det huvudsakliga beroendet är av staten eller marknaden. Figuren visar på en

korrelation mellan marknadsberoende och organisationer som agerar röst åt hemlösa samt statsberoende och serviceinriktade organisationer. Som tidigare nämnt beskrev Hansen Lofstrand (2012, s.252-254) en skiljelinje mellan ideella aktörer som idealistiska, frivilliga, obetalda volontärer, eller som professionella organisationer som tillhandahåller liknande produkter och tjänster som andra aktörer. Röst eller service är etablerade begrepp gällande den ideella sektorn (se exempelvis: Socialstyrelsen 2002, s.27). Enligt egen tolkning av aktörerna inom området för hemlöshet i Helsingborg anses dessa begrepp lämpliga för att beskriva skillnaderna mellan aktörerna på fältet.

Av vad som framkommer ur intervjuerna tolkar jag att de respektive organisationerna står olika nära kommunen och tilldelas väldigt olika bidragssummor från det offentliga. Detta framkommer exempelvis i ett citat under det kommande kapitlet: ”5.3.1 Den offentliga makten - det är kommunen som bestämmer”. Begreppet de-kommodifiering används för att beskriva tolkningen av beroendeförhållandet gentemot staten eller marknaden för aktörerna.

Aktörerna är placerade i figurena utifrån min tolkning av intervjumaterialet och behöver således inte uppfattas som korrekta. Deras positioner i figurena utgör inte heller nödvändigtvis några faktiska ytterligheter eller extremvärden utifrån polariseringen i figurerna, utan de ska ses i relation till varandra inom det begränsade fältet.

5.2 Samförståndet

Det totala intervjumaterialet innehåller mängder av information som i en kartläggning kan visa en uppsjö av parallella processer. Nedan ska jag åtminstone försöka summera helheten i budskapen som framträder ur empirin, men endast ett axplock av dessa delar kan få utrymme att illustrativt framträda som citat för att belysa de analytiska reflektionerna.

Trots att studiens intervjupersoner representerar helt olika organisationer och instanser, från både ideell och offentlig sektor råder det ändå summerande

konsensus angående vissa punkter. Ur det totala intervjumaterialet går det att utskilja följande uppfattningar:

- Det offentliga har det huvudsakliga ansvaret.
- Samverkan är väsentligt och den ideella sektorn fyller en betydelsefull funktion.
- Långsiktighet och tidiga insatser är viktigt och nödvändigt för alla inblandade parter.
- Ett antal förändringar som påverkar fältet (se nedan).
- Vad som är förklaringarna till hemlösheten (se nedan).

Att det offentliga har det huvudsakliga ansvaret är att tolka som klassiskt för en socialdemokratisk välfärdsregim enligt Esping-Andersens modell.

Intervjupersonernas uppfattningar om långsiktighet i arbetet och behovet av samverkan känner vi igen från Socialstyrelsen (2010, s.17), som skrev att det civila samhället och ideella organisationerna spelar en viktig roll i arbetet att motverka hemlöshet. De är viktiga aktörer i kommunerna när det gäller att erbjuda insatser för hemlösa personer för att i ett långsiktigt arbete behövs det en dialog och samverkan mellan offentliga myndigheter, lokala organisationer och bostadsföretag (Socialstyrelsen 2010, s.17).

De två sistnämnda uppfattningarna om förändringar och förklaringar är särskilt intressanta att lyfta upp utifrån ett analytiskt hänseenden med koppling till de valda teorierna och den tidigare forskning som redogörs för under kunskapsläget.

5.2.1 Förändringar som påverkar fältet

I det totala intervjumaterialet finns vissa återkommande uppfattningar om fem viktiga förändringar som fått utrymme under samtalen.

- Hemlösheten ökar och tiggeri blir vanligare i Helsingborg.
- Hemlösas hus boendeverksamhet har förbjudits och lokalerna har rivits.
- Kommunen har infört projektet/metoden Bostad först.

- Kommunen har ändrat policyn på sina boenden för hemlösa, från regelstyrda verksamheter med kollektiva regler till individbedömning och onykterhetstolerans.
- Den offentliga välfärden i Sverige har försämrats.

Kommunens ändrade policy bekräftas av vad Hansen Lövstrand (2012, s.252-254) skrev om offentliga sektorns nya trend med symptomtolerans, som innebär att hemlösa erbjuds bostadsplats trots pågående missbruksproblem. Den nya toleranta hållningen på kommunens boenden går i linje med det Knutagård (2009, s.144) beskrev om Bostad först, tanken om att bostadssituationen måste ordnas först för att andra sociala problem skall kunna behandlas och åtgärdas.

Likheterna kan därför ses som ett omfattande mentalitetsskifte hos Helsingborg stad gällande synen på hemlöshet. Genom att inte kräva nykterhet blir boende inte längre ett ouppnåeligt mål för många hemlösa. De tvingas därmed inte längre förhålla sig till strängare regler och villkor än för de flesta andra människor i samhället som har boendelösningar som inte kräver nykterhet. Denna nya policy kan ses som en del av en större idéströmning där hemlösheten primärt betraktas som ett bostadsproblem som ska lösas med bostad och inte via insatser för annan social misär.

Under ett samtal där en av intervjupersonerna talar om marginaliserade grupper nämner personen att det finns kopplingar till förändringar i välfärden.

... vi har väldigt många marginaliserade grupper i samhället idag. Vi har ju fler marginaliserade grupper idag än vi har haft nånsin. Du har, fattiga pensionärer har ökat, du har invandrare, stora invandragrupper som har ökat, de är väldigt, väldigt marginaliserade. Hemlösa i sin fråga. (företrädare för Socialförvaltningen, s.21).

På min efterföljande fråga om vad personen tror att det beror på att dessa människor blir marginaliserade svarar samma person:

Alltså jag tror mycket, alltså dels så kan man ju se att välfärdssystemen har ju faktiskt, dom senaste åren man har dragit ner ganska mycket. Det gör att det skapas

nya grupper, man ser till exempel och ju mer man stänger in saker, desto större blir problemen... (företrädare för Socialförvaltningen, s.21).

Med hjälp av Esping-Andersens modell över de tre välfärdsregimerna kan vi tolka citatet ovan som att graden av de-kommodieföring i Sverige inte längre är maximal och kanske även formen för solidaritet har förändrats. Detta kan således tolkas som att Sverige är på väg från att vara en socialdemokratisk välfärdsregim. Lundström & Wijkström (2012, s.249, 252-254) skrev till exempel att ett system med marknadsliknande lösningar på välfärdsområdet har blivit vanligare i Sverige idag. Detta kan ses som ett närmande för Sverige till att kännetecknas som en liberal välfärdsregim.

5.2.2 Förklaringarna till hemlösheten

Nedan är de förekommande orsaksförklaringarna till hemlöshetens existens baserat på intervjuerna listade:

- Bostadsbrist och för få billiga bostäder
- Missbruk
- Psykisk ohälsa
- Fattigdom
- Anpassningsproblem
- Orättvis ekonomisk fördelning i samhället
- Våld i nära relationer

Dessa beskrivningar av orsaker överensstämmer med Socialstyrelsens (2011, s.73) uppfattning om att hemlösheten har både individuella och strukturella orsaker och om att hemlöshet är en situation som en individ befinner sig i under en viss tidsperiod och det är således inte en personlig egenskap hos hemlösa människor. Hemlösa är en heterogen grupp och behovet hos individen är relativt (Socialstyrelsen 2011, s.15).

Bostadsbristen är ändå tveklöst det problemet som utmålas som störst och som intervjupersonerna oftast påtalade. En intervjuperson beskriver att bostadsproblemet är omfattande och påverkar många olika grupper:

Ja, men hemlöshet det är ett mer komplext problem än själva missbruksgruppen. Det är hela byggbranschen, hur man stödjer att man bygger fler bostäder, bostadsbrist. Det är hela den biten också, som går in i varandra. Det är ju där, jag menar att man måste bygga upp mer bostäder. Det är bostadsbrist... Hela bostadssystemet har ju raserats. (företrädare för Hemlösas hus, s.5).

En annan intervjuperson menar att bostadsmarknaden inte är utformad för att gynna människor med låga inkomster:

...Jag tror att, alltså man bygger bort möjligheten för folk att bo idag egentligen. Man bygger väldigt dyrt. Man renoverar upp allting till väldigt hög standard. Miljonprogramsområden renoveras upp till hyresnivåer som är helt orimliga, som gör att personer inte har råd... Det är många såna saker som är så, man bygger bra för dom som har gott om pengar... (företrädare för Socialförvaltningen, s. 22).

De två följande citaten beskriver konsekvenserna av bostadsbristen:

Det handlar just om bostadsbyggande, det är att det ska byggas bostäder och renoveras, dom här gamla miljonprogrammen som ska vara socialt hållbara. Det betyder att människor ska ha råd att bo där, även den dagen då dom är renoverade. För det är en sak som vi märker här i Helsingborg, när man renoverar. Även om, när vårt kommunala bolag renoverar en lägenhet, så har människor inte råd att bo kvar. Det betyder man, helt vanlig arbetarklass, medelklass den förskjuts från städerna ut på landsbygden och det är inte bra. Och det är inte bra när det byggs lägenheter som människor inte har råd att bo i. Med tanke på att alla inte är födda i väl stående familjer, vi har ungdomar som aldrig har varit på arbetsmarknaden. Så det behöver byggas och det behövs statlig stimulans för att det ska kunna byggas billigare lägenhet, mindre lägenheter. (företrädare 1 för Socialförvaltningen, s.1).

Det är genom att det inte direkt finns tillräckligt bostäder och då blir dom svagaste grupperna, dom minst attraktiva utslagna från bostadsmarknaden. Dom har ju absolut ingen möjlighet... (företrädare för Hemlösas hus, s.5).

Hansen Ljöstrand (2012, s.248) skrev att under 90-talet så genomgick bostadspolitiken i Sverige dramatiska förändringar, som bland annat innebar snabbt minskade bostadssubventioner. Runquist och Swärd (2000, s.16) skrev att bostadspolitiken avvecklades och bostadsförsörjningen avreglerades och kommunala bostadsbolag började följa affärsmässiga koncept. Hansen Ljöstrand (2012, s.248) menade att detta skedde parallellt med decentralisering, avreglering och marknadsorientering av välfärden i Sverige. Stockholms Stadsmission & Swärd (2010, s.14) går så långt som att hävda att vissa forskare menar att Sverige under ett kvarts sekel har utvecklats till en av västvärldens mest marknadsliberalt styrda bostadsmarknader, mer än i liberala länder som Storbritannien och USA. Denna forskning stödjer tesen om att Sverige är på väg bort från att vara en socialdemokratisk välfärdsregim till att få fler inslag av det som kännetecknar en liberal välfärdsregim.

I följande stycke beskriver en intervjuperson att det är en samhällsutveckling att den offentliga välfärden i Sverige har försämrats och dennes uppfattning om hur människor tänker om detta:

... gemene man har det väldigt bra i samhället. Alltså under många år har vi haft det bra, alltså väldigt bra och ganska skyddade och då blir det mer, det här att man inte ska betala för andra. Och då börjar man titta på, då får man ju mer skylla sig själv och vi tar hand om, 'men jag klarar ju mig själv, varför ska jag betala för dom?'. Alltså samhället, politiken pratar ju i dom termerna, det har dom gjort i många år. Alltså egentligen, det är många år sen man började prata om det här med sjukförsäkringen och att man slår splitter, a-kassan till exempel, ja, men lägre ersättningar, kortare ersättningsperioder... det är ju en samhällsutveckling. (företrädare för Socialförvaltningen, s.21).

Ur intervjupersonernas uppfattningar går det att dra slutsatsen att de påverkas starkt av bostadsmarknaden och bostadspolitiken. Det är dock viktigt att påpeka att detta kan ses som helt andra fält än fältet dem själva ingår i.

5.3 Konflikterna

Hemlösheten i Helsingborg bär på många konflikter. En intervjuperson beskriver exempelvis följande:

... jag skulle hellre se många små ställen. Faktiskt. Det är så stora motsättningar mellan alkoholister och narkomaner till exempel. Kvinnor borde inte vara här på ett sånt här ställe, har jag också uppfattat. Och ja som jag sa, även psykiskt handikappade borde det finnas nånting för. (företrädare för Värmestugan, s.7).

5.3.1 Den offentliga makten - det är kommunen som bestämmer

Aktörerna inom fältet, tillika representanterna i studien går inte att jämföra med varandra som jämlika parter, med liknade makt, förutsättningar och premisser. Makten är tydlig och den ägs av det offentliga. Socialnämndens representanter och Socialförvaltningen sätter villkoren för fältet. Det offentliga äger nästintill hela det totala ekonomiska kapitalet på fältet och andelarna av bistånden och bidragen de tilldelar och beviljar, tycks fördelas utifrån hur nära samarbete som finns och hur kritisk de ideella organisationerna förhåller sig till kommunen. Det går att tolka det som ett slags doxa att lojaliteten gentemot kommunen tycks sammanfalla med beroendenivån till staten. Något som är givet, men som intervjupersonerna inte talar om.

En av intervjupersonerna svarade följande, när denne fick frågan om vad deras arbete betyder för dem hemlösa:

Ja, det betyder ju att dom får sova inomhus, helt enkelt. Att dom får mat, att dom får kaffe. Och dom betalar ju ingenting. I regel så har dom ju inga pengar, så det är ju bara trams att hålla på med pengar va? En symbolisk summa. RIA gör det, det vet jag ju. Och dom har ju anställd personal också, för dom har ju såhär tre och en halv miljon från kommunen. Vi fick 30 tusen i år, (skratt), och då blir man ju lite snäll och tycker man då att dom kan behålla sina pengar, för det är ju inte kaffepengar än gång. (företrädare för Värmestugan, s.4).

Detta illustrerar inte enbart kommunens ekonomiska maktinstrument utan citatet vittnar också om en inneboende konflikt om doxa. De två organisationerna på

samma fält, samma stad har olika regelverk gällande avgifter för de hemlösa. Värmestugan anser att det är fel att begära pengar från de hemlösa, medan RIA – Hela människan menar att:

... Värmestugan som delar ut gratis mat varje dag och de har även kläutdelning. Skillnaden är att vi tar betalt för maten. För vi tycker att det är ett värde i det att kunna betala för sig själv och inte alltid stå med mössan i handen. Så det är egentligen en symbolisk summa vi tar, men vi tar ändå lite betalt för vår mat. Vi har utbildat personal som är anställd, dom har volontärer... (företrädare för RIA – Hela människan).

Värmestugans uttalande om de olika ekonomiska bidragen organisationerna får av kommunen och konflikten om doxan gällande matavgifterna stämmer väl överens med organisationernas placering i Figur 3. RIA – Hela människans höga bidrag från kommunen ger dem mer beroende av det offentliga än vad Värmestugan är. De är således mer de-kommodiefierade och oberoende av marknaden. Värmestugans doxa kan ses ett uttryck för att agera röst åt de hemlösa, medan RIA – Hela människan tillhandahåller en service.

Detta påminner oss om vad Hansen Löfstrand (2012, s.252-254) skrev om skiljelinjen mellan ideella aktörer som föreställer sig som idealistiska, frivilliga, obetalda volontärer eller som professionella organisationer som tillhandahåller liknande produkter som andra aktörer som inte är ideella. De som är beroende av kommunernas finansiering tvingas till att erbjuda kommunerna tjänster enligt deras regelverk. Det gör att kommunen blir indirekt styrande eller styrande på avstånd över deras verksamhet, typiskt för nyliberalt förhållningsätt. Ideella sektorns ledord, funktion och rykte som fria, självständiga och oberoende från staten blir således hotad för dessa aktörer inom den ideella sektorn. Författaren skrev också om att använda sig av kristna ideella organisationer kan uppfattas som ett verktyg att bedriva nyliberal politik sedan de ideella blivit leverantörer i en lokal köp- och leverantörsmodell av välfärdstjänster. RIA – Hela människan är i Figur 3 den ideella organisation som står närmst kommunen och deras slogan är: ”socialt arbete på kristen grund” (Hela människan 2015). Detta skulle med

hänvisning till Hansen Lofstrands ord kunna betraktas som att RIA – Hela människan kan användas av Helsingborg stad som ett verktyg att bedriva nyliberal politik i kommunen.

I samband med konflikten mellan kommunen och Hemlösas hus angående boendeverksamheten innebar kommunens ekonomiska överlägsenhet och makt över det ekonomiska kapitalet, att de ideella var tandlösa inom denna kapitalform. Den mediala uppmärksamheten vittnar istället om att striden togs om det kulturella kapitalet, en politisk konflikt mellan kommunen som den sittande makten och de ideella som de underordnade, rebelliska, förtryckta som gör motstånd. Detta i syfte att uppmärksamma, engagera och vinna allmänhetens sympatier. Parternas konflikt förhöjdes således till en symbolisk sådan mellan olika politiska läger. Som tidigare nämnt skrev Swärd (2008, s.12-15) att det har skapats ett maktspel och politiskt fält runt hemlösheten och att Magnusson (2002, s.9) skrivit att det är vanligt att hemlöshet blir föremål för en politisk kamp.

Ökade sympatier för de ideella innebär också att deras sociala kapital växer. Hemlösas hus gör därmed revolt och bryter med den doxa om att det är kommunen som bestämmer.

Forskningen påminner oss om att välfärdspluralismen har ökat antalet aktörer inom området, vilket har inneburit att många olika röster och att konflikter mellan representanter av olika samhällssektorerna inte är ovanliga, exempelvis mellan offentliga tjänstemän och volontärer på ideella organisationer. (Swärd 2008, s.14-15, 184).

Som redan är nämnt i kunskapsläget har konkurrensen ökat för organisationer och reklamkampanjer har blivit allt viktigare för att kunna profilera sig olika i arbetet med hemlöshet och att nå allmänheten. En del har varit kritiska till den offentliga politiken, en del har sett sig som pionjärer, andra har sett sig som en röst och representant för de hemlösa med ett mandat av lång historia i arbetet med hemlöshet. De kämpar alla om utrymmet och rösterna är ibland motstridiga, ibland samstämmiga eller väldigt konfliktfyllda.

Maktobalansen mellan kommunen och de ideella utgörs givetvis inte enbart av det överlägsna ekonomiska kapitalet i förhållande till de ideella aktörerna, utan också genom att det är offentliga organ som anger spelreglerna inom fältet. Myndigheter med rätt att granska och makt att avgöra krav som ideella organisationer måste uppfylla. Om politikens förtroende för förvaltningar dessutom är större än för ideella aktörer är en verklig maktkamp sinsemellan aldrig fullt möjlig. Denna överlägsna makt hos det offentliga vittnar om att statens roll i Sverige fortfarande gör landet till en socialdemokratisk välfärdsregim enligt Esping-Andersens modell. Enda möjligheterna för de ideella organisationerna att uppnå någon form av maktposition är att växa, och det gör de enbart med stöd av antingen marknaden eller staten. Beroendet är således ofrånkomligt och utifrån aktörerna inom fältet för hemlösheten i Helsingborg kan vi i Figur 3 se hur olika organisationer tagit olika vägar.

5.3.2 Ansvaret

Upprörda röster över att den ideella sektorn får ta ansvaret över vad den offentliga och privata sektorn inte gör, framkommer ur intervjumaterialet. En av företrädarna för Socialnämnden beskriver sin syn på ideella sektorns ansvar:

Ideella sektorn tar ju redan ett väldigt stort ansvar, det är ju i alla frågor. Så fort det är någon katastrof så är det dom ideella som ställer upp. Vi har ju tiggeri, tiggare här i Helsingborg. Det är dom ideella som ställer upp i stor grad. Det är ju, när det gäller hemlösa, är det dom ideella. Vi har Värmestugan också som delar ut mat och sånt till dom som inte har, det är ideella insatser. Så, politiken har egentligen avlagt sig ansvaret här i Helsingborg och lägger mer och mer på det ideella. Men hyllar dom ideella som dom duktiga, men det är faktiskt att tvätta sina händer...

(företrädare 1 för Socialnämnden, s.6).

Swärd (2008, s.11) skrev att länder där medborgarna tidigare har förlitat sig på offentliga myndigheter som välfärdsproducenter har det istället skiftat till att talas om välfärdspluralism. Vilket kan beskrivas som ett samarbete mellan olika typer av välfärdsproducenter för att lösa hemlöshetsproblemet. Politiker och myndigheter har i slutet av 1900-talet öppnat upp ett nytt fält för olika typer av

lösningar, aktörer och samarbeten (Swärd 2008, s.11). Utifrån citatet ovan går det att tänka sig att de nya lösningarna Swärd skriver om, kan ha inneburit att det offentliga helt enkelt har avlagt sig ett visst ansvar som de ideella tvingas ta över, vare sig de vill eller inte. Det kan innebära att Sverige är på väg från ursprunget som en socialdemokratisk välfärdsregim. Sannolikt innebär det inte enbart en ny ansvarsfördelning i samhället, utan också att samhällsaktörernas roller och uppdrag kan bli väldigt oklara. Detta påminner oss om det som tidigare nämnts om att detta kan medföra vissa oklarheter för individen om dennes rättigheter, vilket i olyckliga fall resulterat i att denne står helt utanför det sociala skyddsnetet (Runquist & Swärd 2000, s.17).

Positionen som har gjort ideella organisationer till legitima aktörer är deras fokus på den enskilde människan, därför har betraktats som ett komplement till den offentliga sektorn. Deras uppgift har varit att tillhandahålla en sorts fristad för de hemlösa som inte accepterar den villkorade hjälpen som myndigheterna erbjuder och som helt enkelt inte vill ha något med staten eller kommunen att göra (Hansen Lofstrand (2012, s.252-254). Det växande ansvaret för de ideella organisationerna går således att tolka som ett avståndstagande från det som staten erbjuder. Individfokus bygger på en annan form av solidaritet som stämmer överens med vad som kännetecknar en liberal välfärdsregim och inte den klassiska socialdemokratiska välfärdsregimen.

Det är väldigt intressant att de olika intervjupersonerna svarade olika angående huruvida de anser att kommunen tar sitt ansvar och gör ett bra jobb gällande hemlösheten i Helsingborg. Inställningarna hos de olika företrädarna i frågan följer linjen enligt Figur 3. Med undantag av socialnämndens skilda uppfattningar, så är de minst de-kommodiefierade aktörerna, de som är minst beroende av staten, inte helt överraskande, även de som är mest kritiska till kommunen.

Personerna som anser att kommunen gör ett bra jobb och lyckas med sitt uppdrag är företrädare för: Socialförvaltningen, Socialnämnden och RIA – Hela människan. Medan en annan företrädare för Socialnämnden samt Värmestugan

och Hemlösas Hus ansåg att kommunen har misslyckats. Följande fyra citat illustrerar exempel på kontrasterna:

Ja, jag tycker att kommunen har blivit vansinnigt mycket snålare. Det är väldigt många boenden som är stängda, 3-4 boenden som är stängda. Där har det ju varit mycket platser. Nu vet jag ju, nu vet jag ju att kommunen har inte fullt på sina boenden, det är därför dom stänger alla. För att tvinga in folk! Men dom kommer aldrig gå in där, dom har inget förtroende för kommunen, så är det bara. Dom tycker det är fängelser och det är inte alls uppbyggt på samma sätt. (företrädare för Värmestugan, s.8).

Alltså jag, jag tycker faktiskt att Helsingborgs stad gör ganska mycket i hemlöshetsfrågan. Vi, man har tillfört ganska mycket resurser. Vi har också, man har också, öppnat upp till exempel för det här med Bostad först...(företrädare för Socialförvaltningen, s.5).

... Alltså, kommunen har inte skött vad dom ska. Man har förlitat sig på dom ideella hela tiden och det är ju det som har gjort, permanentat hemlösheten i Helsingborg. Hade kommunen skött vad man ska så hade vi kanske inte kommit så långt. För när Hemlösas Hus började en gång tiden, det var för att man såg det akuta bekymret och det skulle man lösa... (företrädare 1 för Socialnämnden, s.8).

Man har gjort ganska många insatser, bara dom senaste åren, alltså den gamla nämnden. Bara det att man faktiskt har tillsatt extra tjänstemän, för att ha den här uppsökande verksamheten. Tycker jag är ett steg, för som sagt, vi tar den här frågan på högsta allvar. Och, att visa på att man kan mer om man vill det och vi har en fantastisk förvaltning med människor som verkligen brinner för sitt jobb. Och jag önskar att fler människor kunde ta del av det och önskar dom här hemlösa också fick se vad mycket hjälp som finns att få, om man bara tog steget. (företrädare 2 för Socialnämnden, s.4).

Ansvarsfrågan kanske når sin kulmen när det råder olika uppfattningar om det är de hemlösa själva som bär hela ansvaret eller om det även är omgivningens ansvar. Frågan om människans möjlighet och förmåga att välja kan vara en politisk och filosofisk starkt laddad fråga. Citat i stycket ovan vittnar om en uppfattning att mycket hjälp finns om bara de hemlösa vill söka hjälpen, medan

personen i citaten nedanför detta stycke förtäljer en annan uppfattning om hemlösas möjlighet att söka hjälp.

... 'Alla dom söker hjälp får hjälp minsann.', 'Ja, visst!', men alla som är inne i ett missbruk kan inte söka hjälp, orkar inte, vill inte. Och sen är det också många olika kategorier av människor va? Det är dom som har dubbel-och trippeldiagnos. Och dom söker inte hjälp, dom orkar inte, dom kan inte. Och dom vi kan skicka vidare, det gör vi ju! Vi pratar och vi pratar givetvis, men vi är inga behandlingsassistenter och därför försöker vi skicka dom vidare, slussa dom vidare. Till det, där vi tycker det att dom kan få hjälp va? Men alltså att inbilla sig att en människa som är missbrukare orkar med att söka hjälp. Alltså dom, dom är ute efter att söka nästa flaska, nästa spruta. Dom tänker inte så långt som att 'Det blir kväll och det blir natt, och jag ska sova och jag ska ha mat'. Det existerar inte, det är bara. Nej! Jag tycker det är att smita undan att säga så att dom som vill ha hjälp, får hjälp. Det är inte realistiskt, då vill man liksom inte acceptera, man vågar inte sätta sig in i problemen på nåt sätt va? Utan det jag vill ha, det är en typ av härbärke där dom kan komma in akut. (företrädare för Värmestugan, s.5).

5.3.3 Den huvudsakliga konflikten inom fältet - boendefrågan

Alltså i Helsingborg har det varit ett väldigt stort fokus på boendefrågan egentligen. Alltså vad det kommer till, det är där mycket debatten har varit också... (företrädare för Socialförvaltningen, s.20).

Den stora konflikten mellan aktörerna inom fältet utgörs av själva boendefrågan och inte övriga stödinsatser som riktar sig till hemlösa. Detta är intressant utifrån att den grundläggande premisen för att tala om hemlösa eller hemlöshet förutsätter avsaknaden av bostad. Boendefrågan är således den allra mest centrala och väsentliga problemet gällande hemlöshetsproblematiken. Somliga menar att det rent av är det enda problemet gällande hemlöshet. Talas det om stödinsatser till hemlösa förutsätts det att det finns människor utan bostad och att resurser läggs på stöd till dessa människor, istället för att hjälpa dem med en bostad. Kärnan i problemet förskjuts då till att inbegripa insatser till människor med olika former av social misär och som inte nödvändigtvis varken är eller längre benämns som hemlösa. Utan då talas det istället då om missbruk, psykisk ohälsa och

liknande avarter till dygdigt leverne. Vilket inte nödvändigtvis alltid är detsamma som orsaken eller själva kärnproblemet för alla som lever i hemlöshet.

5.3.4 Ideella härbärgen, kommunens boenden och Bostad först

... Så då upptäckte jag ju det, att det har inte funnits någon uppsökande verksamhet i huvud taget i Helsingborg. Utan dom skjutsades över, hopplösa fall dom skjutsades över till Hemlösas Hus. Dom skulle vara här i 3 månader, sen skulle det åtgärdas. För det skulle bara vara ett genomgångshärbärke va? Sen var det bestämt, men det funkade aldrig. Utan här satt här människor som har bott här i 5 år och tyckte att detta var deras hem och här ville dom bo. Och sen socialen och sin sida, dom ansåg att det här var ett, ja kravlöst boende. Men det, och det stämmer inte, det är inte sant. Därför att man lämnar sin alkohol eller sin spruta när man går in här inomhus, till personalen. Och sen får man ta med sig det när man går igen, här inne är det nolltolerans. Men vi, vi står ju inte med alkoholtestare och låter dom blåsa, eller lobbar dom för att dom är påverkade av nånting. Utan tvärt om, dom får komma ändå va? Om dom inte bråkar va? För då blir dom portade... (företrädare för Värmestugan, s.4).

Ur citatet går det att utläsa att Hemlösas hus skulle fungera som en temporär lösning inför mer långsiktiga insatser för personer utan bostad. Dock tycks det ha inneburit att endast de personer med svårast problematik var dem som hamnade där, i upp till 5 år dessutom. Kritiken växte och Hemlösas hus ansågs som olämpligt med motiveringen att det var kravlöst, vilket intervjupersonen i citatet ovan motsätter sig. Detta är ett paradoxalt fenomen i anknytning till att kommunen samtidigt har ändrat policyn på sina boenden för hemlösa, från regelstyrda verksamheter med kollektiva regler till individbedömning och onykterhetstolerans.

Den mycket prisade, evidensbaserade och internationella metoden Bostad först som beskrivs som ett framgångskoncept (Knutagård & Kristiansen 2013, s.95, 106-107), bygger just på principen om att frångå den kravstyrda trappstegsmodellen till en mer kravlös approach. Detta är en modell som Helsingborgs kommun nyligen har anammat. Att då Hemlösas hus tvingas stänga sin boendeverksamhet på grund av att verksamheten skulle vara kravlös framstår

som besynnerligt. Dessa parallella processer vittnar om ytterligare ett exempel på det paradoxala förhållandet gällande hemlösheten i Helsingborg.

Att Bostad först skulle vara räddningen på hemlöshetsproblemet ställer sig en intervjuperson kritisk till genom att hävda att utbudet av Bostad först-lägenheter är mycket begränsat och inte matchar problemets omfattning;

... Och jag begriper inte riktigt heller det här med Bostad först, det är ju jättebra va? Men jag tror denna kommunen, ja dom lyckades få 9 lägenheter förra året. Men jag menar, vad är det? 9 lägenheter till alla dessa människor. Sen samtidigt så tycker jag att dom biter sig själva i svansen för dom säger att 'Vi stänger Hemlösas hus för att det är kravlöst'. Sen så sätter dom in människor i bostadslägenheter bland barn och äldre människor, helt kravlöst. 'Du får en bostad först och sen får du se sen om du klarat av att gå in i nån behandling'. Då är det kravlöst, jag menar på nåt sätt, hur vill dom ha det? Det är inte lätt heller, det där med att pytsa ut missbrukare bland vanliga människor, där är barn och där är gamla människor som blir rädda för dom... (företrädare för Värmestugan, s.11).

I en av intervjufrågorna ställer jag frågan om hur deltagaren i studien ser på utvecklingen för ideella organisationer i arbetet mot hemlöshet och får till svar att det stramas neråt och att det blir allt mindre frivilliga organisationer. När jag sedan frågar personen vad denna tror att detta beror på, får jag svaret att kommunen tycks undvika kritiska röster genom att själva ta kontrollen över boenden för hemlösa:

Ja, det kan man undra eftersom att det är privatiseringar i alla andra sektorer inom det offentliga! Så är det egentligen intressant varför dom vill göra tvärtom inom den branschen. Och då är jag så konspiratoriskt lagd, att man vill sopa problemen under mattan genom att själv ha kontroll över det. För är det inte andra organisationer. Ligger det bara hos dom så kan dom redovisa vad dom vill och jobba med vad dom vill., och göra. Då är det ingen som ifrågasätter dom och deras intuitioner och deras bedömning av läget och så. Och det tror jag, där tror jag är det största skälet i Helsingborg. För finns det ingen opinionsbildande allmänhet eller ideella organisationer så kan ju dom precis, så är dom ju fullständigt rättslösa. För där finns ingen stor anhörigorganisation som hjälper dom på nåt vis ju eller nån

fackförening, eller nåt annat som bildar. Där är ju forskarna inte ett dugg på hugget och, eller väldigt lite får man väl säga. Bostad först, ja visst, men är det inte lägenheter så är det inte va... (företrädare för Hemlösas hus, s.12).

I kunskapsläget har det nämnts att i en SOU-rapport (2001:95, s.181) står det att socialtjänsterna måste öka sin samverkan med ideella organisationer för att kunna stödja och hjälpa hemlösa, men också för att kunna nå grupperna av hemlösa som inte vill ha någon kontakt med Socialtjänsten. Många ideella organisationer fungerar som påtryckare och intressebevakare utifrån de hemlösas perspektiv och de kan därmed förstärka rösterna för människorna som annars kanske ofta har svårt att komma till tals (SOU 2001:95, s.181).

De konspiratoriska misstankarna om kommunen från föregående citat fortsätter i det nästkommande, vilket gäller konflikten om ideella härbärgen, kommunens boenden och Bostad först. Citatet nedan tolkas som att det har utvecklats en Helsingborgsmodell som är selektiv och gynnar kommunens resultat, vilket avviker från den ursprungliga metoden bakom Bostad först.

Hindren ligger i att, motsatsförhållandena, tror jag. Att det har bildats nån form av motsatsförhållanden, att man säger: 'Jaha, nej det här med härbärke är bara skit, dom bara blir där alltid och dom kommer inte nånstans!'. Nej, och så: 'Bostad först är jättebra'. Ja, jag tror Bostad först är jättebra också. Men så länge man ser, inte ser det som en helhet så tror jag att man missar en massa människor. För det är så här med Bostad först i Helsingborg, det är ju inte vem som helst som får det ju. Dom väljer ju ut dom, som dom vill flyttar in hos sig. Dom väljer ju ut dom som säger att dom vill förändra sig och blir drogfria. Så hela den idén är ju, på det viset, inte. För att det är ju inte så att man: 'Jaha, du är bostadslös och här är en bostad till dig!'. Det är ju massor av intervjuer, massa klabb. Den grundtanken för Bostad först, för jag har läst rätt mycket om det från utlandet, börjar man plocka utan urskiljning av från gatan. Men så har det ju förändras här i Helsingborgsmodellen, så att säga. Här väljer man ut dom man tror klarar sig bäst ju. Det är ju klart att dom får bra resultat då, när dom tar dom. Sen får man också det här resultatet att. Dom flesta av dessa gäster, många av dessa gästerna vet hur man ska manipulera. Så det, det ser man ju till: 'Säg nu att du vill utveckla dig när du svarar'. Och dom som inte är så socialt kapabla klarar ju inte av att ljuga eller manipulera eller. Det

blir ju dom som liksom är, mera så. Så det är ju dom som kanske egentligen är dom som klarar sig bäst, bättre men inte är så bra vid intervjutillfället... (företrädare för Hemlösas hus, s.13-14).

Företrädaren för Socialförvaltningen (s.17) berättade under intervjun att kommunen har använt sig av Lunds universitets modell för projektet Bostad först. På Lunds universitets hemsida (2015) står det dock inget om att metoden skulle vara selektiv, dock står det att Bostad först är universitetets lösning på hemlöshetsfrågan. I konflikten om boendefrågan för hemlösheten i Helsingborg mellan kommun och ideella kan det uppfattas som att kommunen använder sig av Lunds universitet som stöd att legitimera sitt agerande i att motverka härbärgen och förespråka Bostad först. Akademin kan på så vis utnyttjas i konflikten.

Andra riktar sin kritik mot att Hemlösas hus är ett inlåsningsystem, en kortsiktig lösning som inte borde få finnas:

Ja, kortsiktiga insatser. Det måste ju vara ändå att vi ska ju inte ha såna här härbärgen som vi har haft här i Helsingborg, Hemlösas hus. För det blir ju ett inlåsningsystem, för övernatta är ju en sak, men det är ju inget hem. Vi har ju väldigt många som behöver komma ur sitt missbruk, vi har väldigt många som mår psykiskt dåligt. (företrädare 1 för Socialnämnden, s.2).

Företrädaren för Hemlösas hus har en annan uppfattning och menar att Bostad först-lägenheter inte kan stå tomma och vänta på att bli bebodda. Utan denne ser ett behov av härbärgen måste finnas, men endast som en temporär lösning som kräver en fungerande utslussning:

Jag tror alltid att det kommer vara lite hemlöshet faktiskt. Det kommer alltid vara dom som har svårt för att bo och som straffar ut sig. Men frågan är hur långa perioder dom behöver vara hemlösa då? Det är ju det, man ska minska dom perioderna. För jag tror, därför tror jag också mot Hans Swärds vilja, det kan inte vara så att det står en massor av Bostad först-lägenheter tomma och väntar på att nån ska bli bostadslös. Utan jag tror alltid att det kommer få vara härbärgen av nåt slag och övernattningsgrejor, kollektivt mer. Men då måste man ju jobba väldigt aktivt, så du kanske bara behöver bo där i ett par veckor, 1 månad eller 2. Alltså i

kortare perioder, om man jobbar snabbt. Men jag tror inte att det kan stå 50 lägenheter lediga och vänta på folk. Även om jag tror väldigt mycket på Bostad först. Men, och därför, och det med härbärke eller vad man kallar det för är ganska oväsentligt. Men man fångar upp så att folk slipper att sova nere på Knutpunkten i Helsingborg... (företrädare för Hemlösas hus, s.13).

I citatet i stycket ovan menar personen att det är orimligt att Bostad först-lägenheter ska stå tomma och att härbärgen borde stå öppna och beredda för att kunna ta emot hemlösa personer akut, för att sedan slussas vidare inom en kort period. Med hänvisning till första stycket under denna rubrik så framkom det att tanken med Hemlösas hus var att det skulle vara ett genomgångshärbärke och inte ett hem i 5 år för de bostadslösa personerna med svårast problematik i Helsingborg. Det går utifrån intervjupersonernas berättelser att tänka sig att om utslussningen hade tillgodosetts av kommunen redan när Hemlösa hus öppnade, så hade denna lösning fungerat. Nu har det dock konstaterats att utslussningen inte fungerat och konsekvenserna för detta innebar att Hemlösa hus får stänga sin boendeverksamhet, trots att utslussningsansvaret åligger kommunen. Utifrån intervjuerna går det att spekulera om det nu är så att de hemlösa förblivit hemlösa år efter år, om hemlösheten inte har minskat och situationen sedan har fått mycket uppmärksamhet, kan då kommunen ha pressats till att behöva åtgärda hemlöshetsproblematiken? Konflikten kan då tolkas som att kommunen inte har skött sitt ansvar och när det sedan åtgärdades så drabbades en ideell aktör som inte verkar ha misskött sin uppgift. Dyligt kan ha inneburit att denne utpekades som aktören som har misslyckats och inte haft en fungerande verksamhet, vilket skulle gynna kommunens maktposition och legitimera kommunens egna insatser.

Och det viktiga är att inte värdera saker, för börjar du värdera en sak högre än något annat så, till exempel boendefrågan har varit en sådan, då vill alla in i boende. För det är där det finns pengar, på ett annat sätt till exempel. (företrädare för Socialförvaltningen, s.20).

Ett annat antagande kan vara att boendefrågans heta ämne beror på att boenden är nyckeln till det ekonomiska kapitalet. I förlängningen innebär det också ett frigörande för de ideella aktörerna från marknadsberoende till att uppnå de-

kommodiefiering. De ideella rösterna som höjts skulle på så vis kunna vara en reaktion på att kommunen fråntagit dem rollen som serviceproducenter.

Summerande kan konfliktlinjerna övergripande beskrivas handla om lösningar, insatser och behov. Detta innefattas exempelvis av uppfattningar om ansvar, behovet av och utformandet av insatser, boendeinsatsernas funktion och ekonomiska aspekter.

6. Avslutande diskussion

6.1 Resultatdiskussion på sektornivå

Ambitionen med uppsatsen har varit att identifiera, kartlägga och förklara förhållandet mellan de verksamma aktörerna inom hemlösheten i Helsingborg. De teoretiska perspektiven har använts för att på ett sociologiskt och socialpolitiskt vis kunna förstå aktörernas positioner till varandra och mekanismerna bakom deras agerande. Dessa perspektiv förskjuter en del fokus från hemlösheten till ämnet välfärd och ideella organisationers roll i samhället. Lika mycket som själva studieobjektet för studien har varit hemlösheten i Helsingborg, har det också varit ett fall för att studera den ideella sektorn och ideella organisationers roll i ett föränderligt välfärdssamhälle. Hemlösa individers brukarperspektiv har jag fått göra avkall på till fördel för en samhällelig synvinkel på hemlöshet.

Vilka slutsatser går då att göra utifrån resultatet av studien? Konkretiserat tyder analysen på att Helsingborgs stad erhåller en obestridd maktposition och utövar den makten genom att råda över villkoren för hemlösheten i Helsingborg. Trots protester, ockupationer och motstridiga uppfattningar har kommunen valt att riva byggnaden som utgjorde Hemlösas hus boendeverksamhet och upphöra med bidragen till densamma. Som en följd skyddas, bevaras och legitimeras kommunens maktposition. Detta rättfärdigas genom att kommunen infört den nya evidensbaserade metoden Bostad först och ersätter en gammal policy på sina stödboenden med en modern tolerant policy som inte diskriminerar missbrukare.

Den andra slutsatsen i studien är att ideella organisationer verkar tvunget vara beroende av antingen marknaden eller staten, vilket gör dem skyldiga att förbli lojala mot dito. Ideella organisationer kan tolkas som en mittenspelare som kan välja i vilket lag de vill tillhöra. De kan också vara en viktig potentiell partner och politiskt verktyg för både staten och marknaden. Inom känsliga områden där marknadens nackdelar inte stämmer överens med syftet med en verksamhet, kan staten använda sig av den ideella sektorn. Som exempelvis gällande maximal hjälp åt hemlösa där ett eventuellt vinstöverskott skulle återinvesteras i ideell verksamhet och där marknadens vinstdrivande krafter skulle kunna te sig som omoraliska genom att tjäna pengar på utsatta människors sociala misär. Marknaden kan å andra sidan dämpa sina baksidor genom att investera i och stödja ideell sektor för att bidra till en positiv samhällsutveckling och framstå som moraliskt ansvarstagande.

Ideella sektorn skulle kunna användas som ett politiskt verktyg i valet mellan socialdemokrati och liberalism. Den ideella sektorn skulle således kunna utnyttjas som ett vapen i kampen mellan socialdemokratins starka stat och liberalismens starka marknad. Å andra sidan kan ideella sektorn ses som en lösning för fred, där de båda antagonisterna kan mötas halvvägs. Det är intressant att ideella sektorn kan användas politiskt som partner, vapen och som en mittenväg mellan stat och marknad.

Som presenteras i resultatet så tyder mycket i intervjumaterialet på att Sverige tenderar att gå från en socialdemokratisk till en liberal välfärdsregim. Esping-Andersens modell lanserades för ett och halvt decennium sedan och Sverige har sedan dess genomgått dramatiska nyliberala förändringar. Detta väcker frågan om hur den socialdemokratiska beteckningen skulle överensstämma idag eller överensstämma med Sverige i framtiden.

Å andra sidan tycks inte privatiseringarna i samhället ha påverkat hemlösheten i Helsingborg nämnvärt. Det finns inga privata välfärdsföretag på hemlöshetsmarknaden i Helsingborg. Marknadskrafterna är ännu inget motstånd,

utan kommunen äger fortfarande området och de kontrollerar makten över de övriga aktörerna.

Detta i motsats till det som Lundström & Wijkström (2012, s.249, 252-254) skrev om att det på senare år visat sig att det är de privata vinstdrivande välfärdsföretagen som expanderat snabbast och inte de ideella organisationerna inom området. De privata aktörerna har blivit det huvudsakliga alternativet till den offentliga välfärden i Sverige. De marknadsliknande lösningar på välfärdsområdet som blivit vanligare i Sverige kan betraktas som avvikande ur internationell synvinkel. I de flesta andra länder är ideella aktörer betydligt mer framstående inom välfärden än vinstdrivande företag (Lundström & Wijkström 2012, s.249, 252-254).

Referenser

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber

Blom, Björn, Morén, Stefan & Nygren, Lennart (red.) (2013). *Kunskap i socialt arbete: om villkor, processer och användning*. Stockholm: Natur & kultur

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

Engdahl, Oskar & Larsson, Bengt (2006). *Sociologiska perspektiv: grundläggande begrepp och teorier*. Lund: Studentlitteratur

Engdahl, Oskar & Larsson, Bengt (2011). *Sociologiska perspektiv: grundläggande begrepp och teorier*. Lund: Studentlitteratur

Eriksson-Zetterqvist, Ulla & Ahrne, Göran. (2011) Kapitel 3: Intervjuer. I: Ahrne, Göran. & Svensson, Peter. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Essen von, Johan (2010) *Det svenska civilsamhället: en introduktion*. Forum för frivilligt socialt arbete, Stockholm.

Dean, Hartley (2012). *Social policy*. Cambridge: Polity

Hansen Löfstrand, Cecilia (2012). Homelessness as politics and market. Kap.16, s. 247-

261. I: Larsson, Bengt, Letell, Martin & Thörn, Håkan (2012). *Transformations of the Swedish Welfare State : from Social Engineering to Governance*. Basingstoke: Palgrave

Macmillan

[<http://www.palgraveconnect.com.ludwig.lub.lu.se/pc/doi/10.1057/9780230363953>.

Hämtat: 2015-05-19]

Hela människan (2015) *Hem*. [<http://www.helamanniskan.se/>]. Hämtat: 2015-08-14]

Helsingborgs Dagblad (2014) *Låst läge i Hemlösas hus-konflikten*.

[<http://www.hd.se/lokalt/helsingborg/2014/10/17/last-lage-i-hemlosas-hus-konflikten/>. Hämtat: 2015-07-04]

Helsingborgs Dagblad (2015) *Efter kampen: nu står Hemlösas hus om natten*.

[<http://www.hd.se/lokalt/helsingborg/2015/03/29/efter-kampen-nu-stanger-hemlosas-hus-om-natten/>. Hämtat: 2015-07-04]

Helsingborgs stad (2015) *Bostad först*.

[<http://www.helsingborg.se/startside/omsorg-och-stod/boenden-sarskilda/bostad-forst/>. Hämtat: 2015-07-04]

Johansson, Håkan (1998). *Att organisera välfärden: institutionella nyordningar i de svenska välfärdssystemen under 1990-talet*. Lund: Socialhögskolan.

Johansson, Håkan (2008). *Socialpolitiska klassiker*. Malmö: Liber

Johansson, Håkan, Kassman, Anders & Scaramuzzino, Roberto (2011). *Staten och det civila samhällets organisationer i ett föränderligt välfärdssamhälle: perspektiv på en överenskommelse*. Andra tematiska studien, juni 2011. Stockholm: Överenskommelsen

Järvinen, Margaretha (2002). Hjälpens universum - ett maktperspektiv på mötet mellan klient och system. I: Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) (2002). *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur. S.253-273

Järvinen, Margaretha (2007) Pierre Bourdieu. I: Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (red.). *Klassisk och modern samhällsteori*. Lund: Studentlitteratur. S. 263-278.

Jönson, Håkan (2010). *Sociala problem som perspektiv: en ansats för forskning & socialt arbete*. Malmö: Liber

Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (red.) (2012). *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups

Knutagård, Marcus (2009). *Skälens fångar: hemlöshetsarbetets organisering, kategoriseringar och förklaringar*. Lund: Lunds universitet.

[<http://www.lu.se/o.o.i.s?id=12588&postid=1366751>. Hämtat: 2015-05-18]

Knutagård, Marcus & Kristiansen, Arne (2013). *Not by the Book: The Emergence and Translation of Housing First in Sweden*. *European Journal of Homelessness*.

7:1, s. 93-115 [http://feantsaresearch.org/IMG/pdf/mk_and_ak_paper.pdf.

Hämtat: 2015-05-21]

Lokaltidningen Helsingborg (2014) *Hemlösas hus stänger*.

[<http://helsingborg.lokaltidningen.se/hemlosas-hus-stanger-/20140409/artikler/704099707>. Hämtat: 2015-07-04]

Lokaltidningen Helsingborg (2015) *Ovisshet bland Helsingborgs hemlösa*.

[<http://helsingborg.lokaltidningen.se/ovisshet-bland-helsingborgs-hemlosa-/20150421/artikler/712319461/>. Hämtat: 2015-07-04]

Lundström, Tommy & Svedberg, Lars (1999). *Svensk frivillighet i internationell belysning: en inledning*. Stockholm:

Lundström, Tommy & Wijkström, Filip (2012). Från röst till service: vad hände sedan?

Eller som fisken i vattnet. *Civilsamhället i samhällskontraktet: en antologi om vad som står på spel*. S. 245-287

Lunds universitet (2015) *Bostad först*.

[<http://www.soch.lu.se/forskning/forskargrupper/bostad-forst>. Hämtat: 2015-08-11]

Magnusson, Jan, Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) (2003). *2002 års män och kvinnor: medborgare rapporterar om hemlöshet*. Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet

[<http://www.soch.lu.se/jan-magnusson/publication/531627>. Hämtat: 2015-05-16]

Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) (2002). *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur

Meeuwisse, Anna, Sunesson, Sune & Swärd, Hans (red.) (2006). *Socialt arbete: en grundbok*. Stockholm: Natur och kultur

Meeuwisse, Anna, Swärd, Hans, Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina (red.) (2008). *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur & kultur

Nordfeldt, Marie (2000). De frivilliga organisationernas roll för de hemlösa. I: Weddig Runquist & Hans Swärd (red.). *Hemlöshet: en antologi om olika perspektiv och förklaringsmodeller*. Stockholm: Carlsson

Ohlson, Per (2014) *Hus i helvete*. Tidskriften och gatutidningen Faktum.

[<http://faktum.se/2014/10/hus-i-helvete/>. Hämtat: 2015-07-04]

Prentell, Rebecka (2014). *Det nya civilsamhället*. Forum - idéburna organisationer med social inriktning. Stockholm: Rebecka Prentell

Rennstam, Jens. & Wästerfors, David. (2011). Kapitel 12: Att Analysera kvalitativt material. I: Ahrne, G. & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Runquist, Weddig & Swärd, Hans (red.) (2000). *Hemlöshet: en antologi om olika perspektiv och förklaringsmodeller*. Stockholm: Carlsson

Socialstyrelsen (2015). *Hemlöshet*. [<http://www.socialstyrelsen.se/hemloshet>. Hämtat: 2014-04-13]

SOU 2001:95. Statens offentliga utredningar. Sverige. Kommittén för hemlösa (2001). *Att motverka hemlöshet: en sammanhållen strategi för samhället: slutbetänkande*. Del 1,2 och 3. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer. [<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/2748>. Hämtat: 2015-05-18]

Stockholms stadsmission & Swärd, Hans (2010). *Hemlös 2010: en statusrapport om det offentligas stöd till människor som lever i hemlöshet*. Stockholm: Stockholms stadsmission

Svensson, Peter (2011) Kapitel 12: Teorins roll i kvalitativ forskning. I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter. *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber

Swärd, Hans (2008). *Hemlöshet*. 2 [omarbetad och uppdaterade] upplagan. Lund: Studentlitteratur

Swärd, Hans (2003). *De sociala kartläggarna och Hemlöshetsfrågan*. I Socialvetenskaplig tidskrift. [<http://svt.forsa.nu/Documents/Forsa/Documents/Socialvetenskaplig%20tidskrift/Artiklar/2003/De%20sociala%20kartl%C3%A4ggarna%20och%20heml%C3%B6shetsfr%C3%A5gan%20av%20Hans%20Sw%C3%A4rd.PDF>]. Hämtat: 2015-05-16]

Socialstyrelsen (2002). *Frivilligorganisationer som uppdragstagare: vad betyder det för brukarna? : en inledande studie*. Stockholm: Socialstyr.

Socialstyrelsen (2010). *Hemlöshet: många ansikten - mångas ansvar: en strategi för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden*. Slutrapport 2010. Stockholm: Socialdepartementet, Regeringskansliet.

[<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2010/2010-6-33>. Hämtat: 2015-05-16]

Socialstyrelsen(2011). *Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden 2011 – omfattning och karaktär*. Stockholm: Socialstyrelsen.

[<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2011/2011-12-8>. Hämtat: 2015-05-16]

Socialstyrelsen (2015). *Hemlöshets omfattning i Sverige*.

[<http://www.socialstyrelsen.se/hemloshet/omfattning>. Hämtat: 2015-05-19]

Trägårdh, Lars (2010). Från folkrörelser till civilsamhälle: staten och samhället i det moderna Sverige. I: *Det svenska civilsamhället: en introduktion*. S.15-27

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Walker, Robert L. (2005). *Social security and welfare: concepts and comparisons*. Maidenhead: Open University Pre

Wijkström, Filip (2012). Hybrider i civilsamhället: när filantropiskan och ekonomiskan kom till byn. I: *Civilsamhället i samhällskontraktet: en antologi om vad som står på spel*. S. 93-122.

Wijkström, Filip & Einarsson, Torbjörn (2006). *Från nationalstat till näringsliv? Det civila samhällets organisationsliv i förändring*. Stockholm: Ekonomiska forskningsinstitutet (EFI), Handelshögskolan i Stockholm

Bilaga 1: Intervjuguide

Informera om rättigheter för deltagare i studien:

- Det här samtalet kommer att spelas in, men all information som framkommer ur intervjun kommer inte att nyttjas för andra ändamål än för den angivna studien.
- Din personliga identitet kommer att vara anonym i uppsatsen. Endast uppgifter om organisationen du företräder kommer att vara utskrivna i uppsatsen. Samtliga personuppgifter kommer vara skyddade från obehöriga.
- Efter avslutad intervju har du rätt att ta del av det inspelade samtalet. Som deltagare i studien har du också möjlighet att när som helst avbryta ditt deltagande i studien.

Intervjufrågor:

- 1. Vad gör ni inom er verksamhet för att hjälpa hemlösa och motverka hemlöshet?**
 - Är det kortsiktig hjälp eller långsiktig hjälp?
- 2. Kan du säga något om vad det är som gör att du väljer att arbeta med hemlöshet?**
 - Varför är det viktigt för dig?
 - Vad betyder det för de hemlösa?
 - För samhället i stort då?
- 3. Anser du att du företräder dem hemlösa?**
 - Upplever du att kommunens intresse är annorlunda än de hemlösas?
 - Om kommunens intresse är annorlunda än de hemlösas, är det problematiskt?

4. Vad förväntar du dig att kommunen ska göra åt hemlöshet?

- Anser du att kommunen fokuserar på förebyggande insatser eller åtgärdande av befintliga problem?
- Hur upplever du att kommunen lyckas med sitt uppdrag?
- Vad skulle kunna förbättras?

5. Känner du till något tillfälle då privata företag engagerat sig i frågan om hemlöshet?

- Vad tror du att *dessa företag* har för intresse av hemlöshet?
- Om, och hur tror du att *dessa företag* har en annan uppfattning, än den du har om hemlöshet?
- Tycker du att privata företag har någon plats att fylla gällande insatser för hemlösa?

6. Hur tycker du att ansvarsfrågan för hemlöshet som samhällsproblem bör tas av...?

- Privata företag?
- Den offentliga sektorn?
- Ideella sektorn?
- Privatpersoner?

7. Ser du hemlöshet som ett problem som borde lösas genom skattefinansiering eller privata donationer?

- Varför?
- Finansiera förebyggande eller åtgärdande insatser?
- Vad skulle det kunna för insatser lite mer specifikt?

8. Tycker du att insatserna som riktar sig till hemlösa bör utföras av enbart kommunen, av ideella aktörer eller utföras på något annat sätt?

- Vilka insatser tycker du åligger kommunen, respektive de ideella?

- Hur ser det ut idag och har det alltid sett ut så?
- Tror du att ideella organisationer gör ett lika bra jobb som kommunen?

9. Kan du se någon förändring över tid gällande hur Sverige och Helsingborg hanterar frågan om hemlöshet?

- Om ja, vad tror du denna förändring beror på?

10. På vilket sätt skiljer sig arbetet med hemlöshet på organisationen du tillhör, med andra aktörer som arbetar med hemlöshet i Helsingborg?

- Vilka är de andra aktörerna?
- Vad gör er unika i ert arbete?

11. Vad gör ideella organisationer gällande hemlösheten i Helsingborg?

- Finns det andra aktörer som påverkar arbetet i annan riktning? Vilka?

12. Vad tror du den ideella sektorn har att bidra med gällande hemlöshet som inte den offentliga tillgodoser idag?

- Gäller det andra sociala problem också?
- Vad är det ideella organisationer gör annorlunda?
- Tycker du att det är en bra utformning?

13. Finns det andra sätt att minska hemlöshet som du tror är effektiva?

- Vad skulle behövas, men som inte görs idag?

14. Vad tror du svenskt medborgarskap har för betydelse när det kommer till hemlöshet i Sverige?

- Vad har det för betydelse för er organisation?
- Kan medborgare från andra länder ta del av samma insatser?

15. Hur stort ansvar tycker du att Sverige tar för hemlösa utländska medborgare som vistas i Sverige?

- Bör vi ta ett större eller mindre ansvar?

16. Hur ser du på tiggeri bland hemlösa människor?

- Vad ser du för kopplingar mellan hemlöshet och fattigdom i det svenska samhället?

17. Hur förhindras hemlöshet på bästa sätt?

18. Anser du att det är lämpligt med någon särskild utbildning eller erfarenhet i arbetet med hemlöshet?

- Vilken typ av utbildning eller erfarenhet tycker du behövs?
- Vad har du för relevant utbildning eller erfarenhet?
- Räcker den nuvarande kompetensen som finns eller behövs det mer eller mindre av detta?

19. Vad har du tagit del av för forskning och information om hemlöshet?

- Stämmer det du har tagit del av överens med dina egna erfarenheter?
- Hur tror du andra människor bildar sin uppfattning om hemlöshet?
- Vad för typ av kunskap om hemlöshet bör människor ha i allmänhet?

20. Hur tror du att en kommun kan påverkas av hög hemlöshet?

- På vilket sätt påverkas de hemlösa av vilken kommun de befinner sig inom?

21. Kan du se någon utveckling gällande hemlösheten i Helsingborg?

- Beskriv gärna den utvecklingen.

22. Vilka eventuella mönster kan du se i utveckling för ideella organisationer i arbetet med hemlöshet?

- Vad tror du har skapat den förändringen?
- Tycker du att den utvecklingen är positiv eller negativ?

23. Vad tycker du att graden av hemlöshet säger om ett samhälle?

24. Hur tänker du om möjligheterna om att uppnå ett samhälle utan hemlöshet?

- Om det skulle kunna uppnås, vad skulle krävas för det?
- Vilka hinder ser du att det skulle kunna ske idag?